

SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI FŐIGAZGATÓSÁG

EFOP 3.8.2.

HATÉKONY NEVELŐSZÜLŐI TANÁCSADÁS

Bevezetés

*Légy jelen.
Ha nem segíthetsz, ne árts.*

Mitől leszek hatékony nevelőszülői tanácsadó és ezt honnan tudom meg, mitől hatékony a nevelőszülői tanácsadás, miben mérhető hatékonysága?

Remélem a szakmai műhely során a résztvevők választ adnak és kapnak ezekre a kérdésekre, ehhez viszont szükséges egyrészt e kézikönyv szerepét, másrészt az alapfogalmakat egyértelműsíteni.

A nevelőszülői tanácsadók képzésére készült 2014-ben egy jól használható tananyag (Fülöpné et al., 2014), ajánljuk ezt, mind a nevelőszülői tanácsadók, mind a képzők figyelmébe.

Ez a kézikönyv viszont **a szakmai műhely levezetői/koordinálói/facilitátorai számára** készült, akik levezetik/koordinálják/facilitálják a szakmai műhelyt. Negatív meghatározással: akik nem oktatnak, nem adnak elő, nem (csak) az tudásukat és tapasztalataikat akarják átadni. Helyette ösztönző gondolatokkal, magatartással, technikákkal, elősegítik a résztvevők tudás és tapasztalatomegosztását és ezáltal új ismeretek, megoldási lehetőségek tapasztalatok tudatosítását és átadását. Nem hallgatóknak készült tankönyv tehát. Éppen ezért nem is bont ki minden témát részletesen, tankönyvszerűen. Van, ahol megteszi van, ahol a szakmai műhely vezetőjéhez delegálja. Mindkét esetben azonban meghagyja tematikához kötötten a gondolkodási és cselekvési szabadságot mind a vezető, mind a résztvevők számára.

A kézikönyv ezt a követelményt és struktúrát követi rövidebb – hosszabb gondolat kíséreltetekkel, alternatív megközelítésekkel, kérdésfeltevésekkel és mellékelt (szak)irodalmi szemelvényekkel, adott esetben gyakorlati útmutatókkal kívánja elősegíteni a szakmai műhelyért felelős munkáját.
(a szerző)

**EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek**

Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.

E-mail: efop382@szgyf.gov.hu

E-mail: vekop751@szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Fogalom tisztázás

Az egyes témák tárgyalása előtt célszerű több fogalmat is egyértelműsíteni.

1) Először a **szakmai műhely** fogalmát

- a) a szakmai műhely egy angol jövevényszó a *workshop* magyar(osított) megfelelője. Az angolszász világban a *workshop* két értelemben használatos. Az egyik helyiséget jelent, olyan szobát vagy épületet, ahol dolgokat készítenek vagy javítanak különböző eszközökkel. A másik HR értelemben használatos: olyan megbeszélés, ahol a résztvevők azt beszélnek vagy mutatják meg, hogy miként kell egy munkát vagy tevékenységet végezni, mindezt oly módon, hogy a többiek ebből tanulni tudjanak (Cambridge Dictionary, 2020) vagy valamely egyedi témát illetően olyan megbeszélés vagy gyakorlati bemutató, ahol az emberek egy csoportja megoszthatja tudását vagy tapasztalatát (Collins Dictionary, 2020).
Ami mindegyikben közös, az tudás és tapasztalat egymással történő megosztása szóban és/vagy gyakorlatban
- b) jogszabályi értelmezésben: „*szakmai műhely: egy év alatt legalább hat fórumot (találkozást) tartó, alkalmanként egy-egy szakmai témát napirendre tűző rendezvénysorozat, amelyen négy vagy több alkalommal való részvétellel legalább 10, legfeljebb 20 továbbképzési pont szerezhető*” (9/2000. (VIII. 4.) SzCSM rendelet 3. § (5) bek. e) pont)
A kulcsszó itt a rendezvénysorozat. Nem előadássorozat, nem oktatási sorozat, hanem rendezvénysorozat. Bármit is jelentsen a rendezvény. Ha a korábbi szömagyarázatokból indulunk ki, akkor a rendezvény itt egy kisebb létszámú résztvevőkkel történő interaktív megbeszélés vagy gyakorlati bemutató.
- c) gyakorlati használatban a szakmai műhely meghatározása hasonló az etimológiai és jogszabályi értelmezéshez.
Ennek kapcsán közreadunk néhány ötletet a hatékony (sikeres) workshop/szakmai műhely megvalósításához:
- teremts lehetőséget arra, hogy a résztvevők műhely keretében találkozhassanak valamilyen módon a szakma, a téma ismert/befolyásos személyiségeivel (networking)
 - teremts lehetőséget arra, hogy a résztvevők találkozhassanak a „fogyasztókkal”; hívj meg nevelőszülőket, ha még jobbat akarsz gyerekeket is
 - határozd meg a célokat; nyilván ennek a szakmai műhelynek a célja adott, azonban az egyes alkalmak, témák céljait, hogy mit akarsz elérni; javasolt ezeket mind külön-külön meghatározni, önmagad és a résztvevők számára is
 - határozd meg az alapszabályokat (ne túl sokat); pl. mindenki elmondhatja a véleményét, mindenkit meghallgattok, mindenkinek joga van hülyét csinálni magából, stb.
 - ütemezd:
 - határozd meg a főbb pontokat
 - és a vizuális segédeszközöket (ppt, film, egyéb)
 - és az egyes alkalmakon belüli

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

beszélgetéseket, gyakorlatokat

- figyelj, vonódj be és vonj be
- csak akkor avatkozz be, ha nagyon muszáj
- figyelj és zárj le minden mellékes hozzászólást vagy beszélgetést
- gyakran összegezz: hol tartotok, mit értetek el, mi a következő lépés
- tartsd az időt
- halászni taníts (ne halat adj) vagyis a módszer megértése fontosabb, mint a technika, a megértésből jönnek majd maguktól a technikák
- adj teret a résztvevők legégetőbb kérdéseinek ... és a válaszoknak is
- mutass be, és fedeztetek fel új módszereket
- jól válaszd ki a helyiséget, ahol a műhelyt tartod (ne legyen se túl nagy se túl kicsi, legyen barátságos, megfelelően felszerelt, világos stb.)
- és kövesd nyomon milyen volt a műhely; vagyis bármennyire ijesztő lehet készíts egy a műhely értékelő kérdőívet, ebből lehet tanulni a következő alkalomra (Waida, 2019; Mind Tool Content Team, 2018)

2) Hatékonyság vs. hatásosság

A hétköznapiakban és az üzleti/gazdasági/szervezeti miliőben (a két fogalom természetes közegében) sem jellemző a megkülönböztetésük, pedig kizáró fogalmak, jóllehet hatnak egymásra.

Legegyszerűbb megközelítésben a **hatékonyság** azt jelenti, hogy jól csináljuk a dolgunkat, a hatásosság pedig azt, hogy a megfelelő dolgot csináljuk. (Angolul ez sokkal jobban hangzik: doing things right – doing the right thing).

Akkor vagyunk hatékonyak, ha azzal, amink van a lehető legjobb eredményt érjük el. (Van egy másik megközelítése is: ha az eredményt a lehető legkisebb ráfordítással érjük el, de maradjunk az előbbinél.) Tudományosan: a hatékonyság a teljesítmény és a teljesítmény eléréséhez felhasznált ráfordítások közötti dinamikus viszonyszám.

Ide kapcsolódik a Pareto-hatékony szituáció: mely olyan helyzet, amelyben egyetlen egyén hasznossága, illetve elégedettsége sem növelhető az erőforrások átcsoportosítása vagy a javak cseréje révén anélkül, hogy valaki más hasznossága vagy elégedettsége ne csökkenne. (Nábrádi-Pető, 2009)

A **hatásosság** ennél tágabb fogalom. Hatásosság azt jelenti, hogy elértük a jól/megfelelően meghatározott célunkat. (Gyulavári - Hubert, 2014) Nem elegendő tehát a hatásossághoz, ha kihoztuk magunkból és lehetőségeinkből a legtöbbet. Ekkor ugyan hatékonyak voltunk, de nem "hatásosak". Az se elegendő, ha elértük a kitűzött célunkat. Elsődlegesen arra van szükség, hogy jól határozzuk meg a célt. Például: a gyermekek panaszkodnak, hogy a nevelőszülő nem főz jól. Elhatározzom (cél), hogy végezzem el egy főzőtanfolyamot. Az alapprobléma viszont nem az volt, hogy nem főz jól, hanem a gyermekeknek nem ízlett. A megfelelő cél az lett volna, hogy a nevelőszülő ismerje meg, hogy mit szeretnek a gyermekek, ezt követően olyat és úgy főzzön, ami a gyermekeknek ízlik, melynek lehet egy rész célja a főzőiskola.

Tudományosan megközelítve a hatásosság az, hogy a teljesítmény mennyire közelíti meg a kitűzött célokat. Ez a definíció két egymást feltételező mozzanatot tartalmaz. Az egyik a célok jó meghatározása, a másik a célok elérése, hogy mennyire sikerült a célokat jól megragadni, és milyen mértékben sikerült elérni őket.

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A nevelőszülői tanácsadás és hatékonyság

A nevelőszülői tanácsadásnak kell hatékonynak lennie vagy a nevelőszülői tanácsadónak? Elegendő-e a hatékonyság vagy a hatásosság is szükséges?

Nehezen választható el a nevelőszülői tanácsadás a tanácsadótól. Természetesen a nevelőszülői tanácsadásról lehet tanácsadótól függetlenül is értekezni, a gyakorlatban megvalósuló tanácsadás ugyanakkor feltételez valakit, aki *tanácsot ad*. Célszerű tehát a mindjárt a szakmai műhely kezdetén egyértelműsíteni, hogy a nevelőszülői tanácsadás hatékonysága a nevelőszülői tanácsadó hatékonyságát jelenti. Ennek többek között az a következménye, hogy tudatosítja, a műhely nem steril tanácsadási technikák megosztóhelye, hanem az emberi tényezőre is fókuszáló *labor*. A fogalomnak különös jelentősége van a hatékonyság elemeinek beazonosításában és rögzítésében, abban, hogy mitől és hogyan hatékony a nevelőszülői tanácsadás.

Láttuk, hogy akkor hatékony valami, ha abból, ami van, kihozza a legtöbbet. (Abból, ami van.) A nevelőszülői tanácsadó és a nevelőszülő is, mint egyén is idetartozik. Az egyén azt jelenti, hogy nem sorozatgyártású darab, hanem egyedi. Minden nevelőszülői tanácsadó és nevelőszülő más és más. Nyilván fel lehet és kell állítani standardokat, amelyeket minden nevelőszülői tanácsadónak tudni kell teljesíteni, de ez már nem a hatékonysághoz tartozik, hanem a hatásossághoz. És ebből adódik, hogy egy nevelőszülői tanácsadó lehet hatékony úgy, hogy közben nem hatásos (eredményes).

A nevelőszülői tanácsadó, mint egyén rendelkezik bizonyos a szakmájával közvetlenül vagy közvetve összefüggő képességekkel és készségekkel. Öröklött adottságokkal, és azokból gyakorlással kialakított képességekkel. A képességeken és készségeken túl bizonyos környezeti/külső feltételekkel (pl. anyagi feltételek: mint gépkocsi, kommunikációs eszközök, támogató vagy akadályozó munkaközösség, stb.). Bizonyos értelemben a külső feltételek közé sorolható - hatékonyság szempontjából - a nevelőszülő is, aki szintén belső és külső adottságok által meghatározott. A nevelőszülői tanácsadónak ezekből kell a legtöbbet kihoznia, és ennek mértéke függvényében lesz minősíthető hatékonynak vagy kevésbé hatékonynak. Ha minden lehetőséget kihasznál munkájában, akkor hatékony. Amennyiben nem, akkor a figyelmen kívül hagyott, egyébként rendelkezésre álló lehetőségek mértékétől függően kevésbé hatékony. Hatékony, viszont nem feltétlenül eredményes (hatásos).

A képzés elnevezésével kapcsolatos probléma itt jelentkezik. A nevelőszülői tanácsadónak nem elegendő hatékonynak lennie, bizonyos eredményeket is kell „produkálnia”. Lehet, hogy nem. A kérdés ugyanis az, hogy vannak-e a nevelőszülői tanácsadó részére előírt célok. Ha igen, azok mennyire megfelelőek és mennyire konkrétak. Evidens lehet a válasz, hogy természetesen vannak ilyen rögzített célok, de hangsúlyozzuk ki, hogy ezek mennyire *megfelelőek és konkrétak*. Nézzük hol jelenhetnek meg ezek a célok. Elsősorban a jogszabályban, másodsorban a szakmai programban, harmadsorban a munkaköri leírásokban. Ha ezeket a nevelőszülői tanácsadó teljesíti, akkor eredményes. Mitől lehet mégis elégedetlenség érzésünk? Talán ez az eredményesség nem elegendő?

A nevelőszülői tanácsadó egy olyan rendszer része, melynek a célja az, hogy annak a gyermeknek, akit kiemeltek a családjából, legalább egy kicsit *jobb* legyen. Amennyiben innen közelítjük meg a nevelőszülői tanácsadó hatásosságát, úgy megjelennek agályok is. Lehet-e eredményességet (hogy *jobb* legyen a gyermeknek) elvárni a nevelőszülői tanácsadótól a hozzá tartozó minden gyermek vonatkozásában akkor, amikor nagyon sok minden nem attól függ, hogy ő minden lehetőségét kihasználta-e? Akadályok jelentkeznek onnan kezdődően, hogy nincs elegendő pénz, szolgáltatás azzal bezáróan, hogy tanácsadási tevékenysége megbukik a nevelőszülő vagy éppen a gyermek

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt pro-

jekt

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

ellenállásán. A nevelőszülői tanácsadó bármit is tesz a gyermeknek nem lesz *jobb*, mint a családjában. Akár azért, mert minden elővigyázatossága ellenére a nevelőszülő bántalmazza valamilyen formában a gyermeket. A gyermeknek nem lett jobb, tehát munkája nem eredményes.

Itt kell visszatérni ahhoz a mondatunkhoz, hogy a nevelőszülői tanácsadó része egy olyan rendszernek, melynek a célja, hogy a gyermeknek jobb legyen. Része egy rendszernek, tehát nem ő a rendszer. A rendszerben minden elemnek megvan a maga funkciója, és a rendszer akkor működik eredményesen, ha mindegyik rész teljesíti funkcióját. Valamely rész túlműködése nem tudja biztosítani a rendszer hatásosságát. A résznek az a célja, hogy teljesítse funkcióját. Nem több. Megvan a feladata az államnak, megvan a feladata a fenntartónak, megvan a feladata a működtetőnek, megvan a feladata a nevelőszülői tanácsadónak, megvan a feladata a nevelőszülőnek és megvan a feladata a gyermeknek is.

Innen nézve tud a nevelőszülői tanácsadó - némileg paradox módon - úgy is eredményes lenni, hogy közben a gyermeknek nem lesz jobb. Mert az eredményességét nem ezzel összefüggésben kell meghatározni, hanem a jogszabályban, szakmai programban, munkaköri leírásban és az egyéni gondozási nevelési tervben rögzített és nevelőszülői tanácsadóhoz rendelt feladatok teljesülése alapján.

1. Feladat: A résztvevők határozzák meg a hatékonysági és (elkülönítetten) a hatásossági mutatókat

- a) a nevelőszülői tanácsadóra vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből
- b) egy tetszőleges (de valós) szakmai program nevelőszülői tanácsadóra vonatkozó pontjaiból
- c) egy tetszőleges (de valós) munkaköri leírásból
- d) egy tetszőleges (de valós) egyéni-gondozás nevelési tervből

2. Feladat: A résztvevők keressék ki és összegezzék a nevelőszülői családdal kapcsolatos:

- a) az állami
- b) fenntartói
- c) működtetői
- d) nevelőszülői tanácsadói

feladatokat.

3. Feladat: A résztvevők egy fiktív vagy valós esetre, tervezzék meg a nevelőszülői tanácsadó hatékony munkáját. Ezt követően ugyanezen esetben tervezzék meg a nevelőszülői tanácsadó eredményes munkáját (hatásosságát).

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

1. A nevelőszülőség társadalmi környezete, helye, szerepe, dilemmák

Társadalmi tényezők

Kapcsolódva a címhez egy más perspektíva érdekében egy kissé messzire ugrunk. Feltehetően ismerős a Jóbarátok és az Agymenők c. sorozat, melyben a szereplők egy része együtt él egy lakásban, viszonylag hosszú időn át, viszonylag erős barátságban és ezen alapuló elköteleződésben. A való életben sem ritka az ilyen jellegű együttélés.

New Yorkban történt kb. 2010-ben, hogy öt, a húszas éveiben járó nő és férfi (két építész, két divattervező és egy reklámszakember) úgy döntött, kibérelnek és felújítanak egy épületet Brooklynban és elköteleződnek tíz évig tartó közös létre. Az épületet úgy alakították ki, hogy mindenkinek van privát tere (szobája) de közös a konyha, nappali, fürdő stb. De nem csak a felsorolt helyiségeket osztják meg egymással, hanem az életüket is, nem intim értelemben, hanem barátként. Családként tekintenek magukra. A New York Times írt róluk egy cikket 2012-ben, és két év után is úgy tűnt jól működik az ilyen típusú elköteleződés alapú közös lét. Hangsúlyozzuk, nem rokonok, nincsenek intim kapcsolatban, az elköteleződésük alapja a barátság és a gazdaságosság. (DePaulo, 2015)

Nem csak a fiatalok döntenek hasonló létforma mellett. Például Mount Lebanonban (Pennsylvania állam) döntött úgy három ötvenes éveiben lévő barátnő, hogy közös háztartást vezessenek. Mindhárman elváltak, dolgoztak, de aggódtak azon, hogy meddig tudják fenntartani függetlenségüket, úgy döntöttek, összeköltöznek. Ennek már tíz éve és működik a barátságon és gazdasági megfontoláson alapuló közös lét. Ezek nem egyedi esetek, Bella DePaulo több ilyen esetet ismertet a Hogyan élünk most c. könyvében nem csak egyedülállóknak, hanem családosok vonatkozásában is, sőt rokonok közötti olyan családi jellegű együttéléseket is, amelyek a nyugati társadalomban már nem szokványosak (pl. többgenerációs háztartások reneszánsza, gyerekek hazaköltözése szüleikhez stb.). Ami mindegyik esetben közös, az a valamilyen fajtájú elköteleződés és a gazdaságosság. Az anyagi és érzelmi komfort. (DePaulo, 2015)

A sorozatbeli történettől abban különböznek ezek a történetek, hogy míg a sorozatokban mintegy sodródva, kényszerből (mert így olcsóbb) alakul ki a közös lét és az egymás iránti elköteleződés, addig az ismertetett esetekben, tudatos döntés és választás eredménye, és hogy tudatosan egyfajta családként határozzák meg magukat. A fentiekben meghatározottak nem mondhatóak klasszikus családoknak, de Bodonyi is besorolja a családok közé (Bodonyi et al., 2006: 9), és így tesz Goldenberg is (Goldenberg, H.- Goldenberg, I., 2008: 2).

Kissé tudományosabban megközelítve:

Hagyományosan a család létrejötte vagy a családhoz tartozás születéssel, örökbefogadással és házassággal történik. Az is tapasztalható, hogy napjainkban a törvény szerinti házasságban élő heteroszexuális párok és gyerekeik alkotta családon túl, elköteleződésen alapuló egyéb családjellegű háztartások is gyakoriak. A 21. században a családstruktúrák bonyolultak és többféleképpen osztályozhatóak. Egy tágabb és inkluzív családfogalomba így beletartozhatnak olyanok is akik vérségi vagy jogi kötelék nélkül osztják meg valamilyen formában életüket. (Goldenberg: 2008)

Hasonlóan értekezik a családról Bodonyi is:

*„Az ember társas lény, a családi együttélés számára a legtermészetesebb együttélési forma, amely testi, lelki, szellemi fejlődése számára a legkedvezőbb. Ezen még az sem változtat, hogy egyes kultúrákban más és más elképzelések élnek arról, hogy kik alkotják a családot. Sokféle család létezik, beleértve a házasság nélküli együttélést, az újraegyesült családokat, az egy-
szülős családot, a gyermektelen párokat, esetleg*

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

a kommunákat, és akár a gyermeket nevelő homoszexuális párokat is.” (Bodonyi et al.: 2006: 9.)

A családról való megváltozott gondolkodás eredményeképpen egyre inkább előtérbe kerül az a szemléletmód, hogy a családot egy nyílt dinamikus rendszerként fogják fel, melyen belül érzékelhetjük egyrészt a család funkcióinak, másrészt a családtagok szerepének megváltozását. (Bodonyi et al., 2006: 13.)

Miért hoztuk ide ezeket az eseteket? Nyilván nem valamilyen új típusú család melletti érvelés vagy éppen tagadás érdekében. Arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy a nevelőszülői vagy befogadó család ugyanilyen unortodox együttélés és elköteleződés, mint a fentiekben vázoltak (Goldenberg és Bodonyi egyértelműen ide is sorolja). Mondhatni ugyanilyen unortodox család. Azért, mert családnak nevezzük, korántsem feleltethető meg a köztudat vagy akár a szakirodalom (nukleáris és némileg idealizált) családképének, melyben a család egy dolgozó apából és anyából áll, akik mindketten elkötelezettek a gyermeknevelésben, együtt élnek az egész életüket viszonylag kiegyensúlyozott anyagi körülmények között, és amíg csak tehetik, támogatják vérszerinti vagy örökbefogadott gyermekeiket (és ebben a nagyszülők is segítenek, legalábbis amíg élnek). Nagyon fontos szempont, hogy a család fogalmához hozzátartozik a megszüntethetetlen összetartozás, legyen szó halálról, földrajzi távolságról, kitagadásról vagy megtagadásról, a családtag így vagy úgy, de mindig a család része marad (akár kitagadott része is, de része). (Goldenberg, 2008)

A mi esetünkben adott egy gyermek, akinek majdnem mindig van vérszerinti családja. Anélkül, hogy lett volna beleszólása, ebből a családból kiemelik és bele helyezik egy másik családba. Nem biztos, hogy akkor, amikor kiemelik, akarja is azt a másik családot. (Az sem biztos, hogy a nevelőszülői család pont őt akarja, de nekik legalább van valamilyen mértékű beleszólásuk abba, hogy fogadják-e.) Az együttélésük, pontosabban összetartozás ráadásul nem hosszú időre tervezett, nem örökre szól. Időleges. (Legalábbis a jogi és szakmai elvárások szintjén.) Nem ritkán eltérőek a szocializációs, kulturális és etnikai sajátosságaik. Kezdetben kevés közülük van egymáshoz, és kevés a közös bennük, viszont attól a pillanattól, hogy összekerültek, valamilyen közösségben kell hogy éljenek. Egyértelmű, hogy ez magában foglal valamilyen meg nem határozott érzelmi közösséget is.

8

A gyermek akar is és nem is érzelmi kötődést, a nevelőszülő akar is és nem is érzelmi kötődést, a szakma elvárja, de tiltja is az érzelmi kötődést. Ami biztos, hogy a gyermeknek szüksége van érzelmi támogatásra. Kérdés, hogy milyenre. Az is biztos, hogy a nevelőszülőnek adnia kell ezt az érzelmi támogatást. Kérdés, hogy mit és milyen mértékben? A nevelőszülőnek ételt, lakhatást, ruhát, iskolát, orvost is biztosítania kell a gyermek számára, tehát jól néhány jól meghatározott fizikai és szellemi szükségletet kell kielégítenie. Hívhatjuk eszközszerű támogatónak, aki kézzelfogható dolgokat ad, kézzelfogható szükségletekre. Akár érzelmi támogatást nyújt akár eszközszerű (instrumentális) támogatást, ezzel egy adott szükségletre válaszol.

Érzelmi és fizikai, valamint szellemi szükséglet. Ez az úgynevezett szociális vagy társas támogatás. (Hewstone et al., 2012) A érzelmi támogatás olyan cselekvésekben nyilvánul meg, amelyeknek célja a másik megnyugtató stresszes vagy problematikus helyzetekben. Az eszközszerű támogatás ezzel szemben valamely kihívás leküzdésében nyújtott praktikus segítség. (Hewstone et al., 2012: 1936)

Képzeliünk el például valakit, aki épp megbukott egy vizsgán és ez nagyon megviseli. A barátja próbálja azzal vigasztalni, hogy majd átmegy a következő vizsgán vagy éppen azzal, hogy rámutat, a vizsgázók fele nem ment át, tehát nem a bukás nem a képességein múlott. Ez az érzelmi támogatás egy példája. Felajánlhatja azt is, hogy vele tanul, például úgy, hogy miután a társa megtanulta az anyagot, felmondja neki a tételeket, melyet instrumentális támogatásnak hívunk. (Hewstone et al., 2012)

Az embernek erős és természetes ösztöne a másikhoz való tartozás. Az hogy kialakítson és fenntartsa társas kapcsolatokat, és hogy elkerülje a kiközösítést. A másokhoz való tartozás jelentős

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

mértékben hozzájárul nem csak a pszichés, hanem a fizikai jól-léthez is, míg a kiközösítés a szó szoros értelmében is fájdalmat okoz. A hozzánk közelálló szociális támogatása segít megküzdeni a stresszel és a kihívásokkal, ugyanakkor az is igaz, hogy a kötődési módokban megnyilvánuló egyéni különbségek kihatással vannak arra, hogy a hogyan fogadjuk ezt a támogatást, vagyis a támogatás elfogadást, a másokra való „támaszkodást” meghatározzák az egyéni kötődési mintázatok is („kettőn áll a vásár”). (Hewstone et al., 2012)

A nevelőszülőnek egyszerre kell biztosítani az érzelmi és instrumentális támogatást, mely nem egyszerű feladat. Különös tekintettel arra, hogy az általa befogadott gyermekek kötődési mintázatai meglehetősen terheltek és különbözőek. A nevelőszülői tanácsadónak pedig ezen kihívásokban hasznára kell lennie a nevelőszülőnek. Ebben kell elsősorban hatékonynak lennie, de nem árt, ha hatásos is közreműködése.

4. Feladat: *Dolgozzanak fel egy olyan esetet, amelyben a gyermek nem akart a családban lenni, nagyok voltak a szocializációs, kulturális és etnikai különbségek, a nevelőszülő is rábeszélés hatására vállalta el. Hogyan tudták megoldani a kihívásokat? Hogyan oldanák meg most?*

A gyermekvédelmi szakellátás keretén belül a nevelőszülő helye

Hol a helye a nevelőszülői családnak a gyermekvédelemben? Többféleképp is értelmezhető ez a kérdés. Többek között: Mi a feladata a nevelőszülőnek? Mennyire fontos a nevelőszülő? Intézmény vagy család? Szakember-e a nevelőszülő?

A legegyszerűbb és egyben a legnehezebb a nevelőszülői feladatait behatárolni. Egyszerűnek tűnik: adjon enni, szállást, ruházza, vigyázzon az egészségére, járassa iskolába stb., ahogyan az a jogszabályban rögzítve is van. A nehézség a feladat teljesítésének módjában, minőségében és mértékében van. Lehet-e a gyermekhez igazítani a feladatokat vagy minden gyermek esetében van egy adott szint, amit el kell érni?

Nilván lennie kell egy ilyen szintnek, nevezzük elégséges szintnek. A fizikai gondoskodás szintjén ez a szint egzakt módon meghatározható. Az élelmezési nyersanyag normák adottak, táplálkozás-élettanilag meghatározott, hogy milyen fajtájú és mennyiségű nyersanyagokat kell tartalmaznia a napi étkezésnek ahhoz, hogy például egy 12 éves gyermek napi energia- és tápanyagszükséglete biztosított legyen. Korábbi példákra visszatérve, az viszont nincs meghatározva, hogy ez miként legyen elkészítve. Beadható-e ez porban (lehet, hogy a gyermek így szereti) vagy főzni/sütni kell. (Nem annyira életszerűtlen ez a felvetés, mondjuk egy csecsemő esetében, akit addig szoptattak, amíg nevelőszülőhöz nem helyezték. Dönteni kell, a nevelőszülőnek továbbra is be kell-e szereznie az anyatejet vagy áttérhet tápszerre. Nagyobb gyermek esetében, aki egy bizonyos ízvilágú étkezéshez szokott, elvárható-e, hogy egyik napról a másikra átszokjon egy energia- és tápanyagértékben teljes, de merőben más ízvilágú - és ezért számára esetleg fogyaszthatatlan - étkezésre?)

Ez egzaktan megragadható, meghatározható feladat.

Ahogyan a fizikai szükségletektől közelítünk a szellemi és érzelmi szükségletekhez, úgy válik bonyolultabbá a nevelőszülői feladatellátás. Ráadásul az erkölcsi szükségleteket még nem is érintettük.

10

Mivel terheljük a nevelőszülőt? Ha terheljük, mivel vagyunk hasznára? Szándékos a szóhasználat. A nevelőszülőnek **nem segítségre van szüksége, nem támogatásra**. Azt majd kéri (egyértelműen vagy burkoltan csak legyen szemünk és fülünk, hogy észrevegyük, érzékeljük). **Hasznára kell legyünk**, hasznosak kell hogy legyünk a számára. Mit várunk el tőle? Hatékonyságot vagy hatásosságot? Amennyiben hatásosságot mi az az eredmény, ami elégséges? Lehet-e elégséges nevelőszülőről beszélni.

A nevelőszülő feladatai: Az eléggé jó (nevelő)szülő

Bruno Bettelheim *Az elég jó szülő* című könyve (Bettelheim, 2003) által is inspiráltan megkockáztatható, ahogyan nem tökéletes szülőnek kell lenni, úgy egy nevelőszülőtől sem várható el, hogy tökéletes szülő/nevelőszülő legyen.

A gyermeknek elég jó szülőre, a családján kívül nevelkedő gyermeknek, pedig elég jó nevelőszülőre, nevelőre van szüksége.

Nem várható el egy nevelőszülőtől, hogy olyan legyen, amelyet a szakirodalom ideális szülőként meghatároz. Egyrészt azért nem, mert maga a szakirodalom sem egységes a tökéletes szülő jellemzőit illetően, másrészt a tökéletesség egy olyan állapot, amelyre törekedni kell, de elérni nem lehet, lehetetlen dolgot pedig senkitől se várunk el. El lehet várni viszont a törekvést, a gyermek érdekében történő megújulási készsé-

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

get és ezen túl pedig pár olyan magatartást, hozzáállást, jellemzőt, amelyek nélkül - és ebben mindenki egyetért - nem tudunk életrevaló és elégedett gyermeket/későbbi felnőttet nevelni.

Hogy milyen egy eléggé jó nevelőszülő, több megközelítésből is választható. Így pedagógiai, jogi, pszichológiai, de akár gazdasági és társadalmi szempontból is. Két szempontot emeljünk ki: a jogit és a gyermeket. Tekintettel arra, hogy a jog a legátfogóbb kategória, amely tartalmazza a többi is, és arra, hogy ha akarjuk, ha nem, a nevelőszülőség egy viszonylag részletesen szabályozott tevékenység, amelynek ráadásul egy hatósági eljárás adja a keretét, (gyámhivatal adja ki a működési engedélyt, ő rendelheti ki („osztott”) gyámnak, ellenőriz stb.) először jogi szempontból vázoljuk, hogy milyen az elég jó nevelőszülő.

A jogszabályokkal kapcsolatosan néha felmerül, hogy nem életszerűek, és betartásuk adott esetben káros is lehet a gyermekekre nézve. Az ilyen vélemények, megnyilvánulások kapcsán két dolgot kell leszögezni.

- A jogszabályokat mindenki köteles betartani. Különösen azok, akiknek munkájára nézve a jog többé kevésbé részletesen rendelkezik. Különösen azok, akik az állam működésében/működtetésében, állami feladatok ellátásában vesznek részt, és e munkájukért bért/térítést kapnak.
- A törvények (általában), nem úgy születnek, hogy egy éjszaka valaki valamit megálmodik és reggel írásba foglalja függetlenül attól, hogy van-e a valós élethez köze vagy nincs. A jó törvények az életben felmerült igényekre reagálnak: egyrészt rögzítik a problémák megoldására adott válaszokat, másrészt előretekintenek, számba veszik lehetséges élethelyzeteket és az azokra adható válaszokat. Fokozottan igaz ez, a Polgári Törvénykönyv családjogi rendelkezéseire, melynek alapjai a római jogba nyúlnak vissza. Vagyis volt ideje csiszolódni az évszázadok során, és megfelelően reagálni le az élethelyzeteket, tekintettel arra, hogy több évszázad bölcsessége és tapasztalata koncentrálódik benne. A családjog tehát nem elmélet, hanem a gyakorlat maga.

Nem szükséges a Gyvt. és a Gyer. valamint az Nmr. vonatkozó rendelkezéseit részletezni. Az alap jogszabályra fektessük ehelyett a hangsúlyt, amelyről ráadásul hajlamosak vagyunk megfeledkezni. A 2013. évi V. törvényre, a Polgári Törvénykönyv Negyedik Könyvére (volt családjogi törvény) gondolunk.

A Ptk. 4. könyve egy címen (XII.) belül tárgyalja a szülői felügyeletet és az állami gondoskodást. Ez a párosítás jelzés értékű. A jogalkotó nem tesz különbséget a kettő, között, vagyis azt várja el, hogy bizonyos ki nem küszöbölhető, tehát az objektív különbségeken túl (ugyanis lényeges lélektani és - ami fontosabb - érzelmi különbségek vannak a saját gyermek és nem saját gyermek nevelése között akkor is, ha a más gyermekét gondosan neveljük), ugyanazt a gondoskodást kell megkapnia a családjából kiszakadt gyermeknek is, mint a családjában élőknek.

Ez a fejezet azon a megállapításon túl, hogy a gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll két lényeges rendelkezéssel és egy feladatleírással indít:

1) A szülői felügyeletet a gyermek érdekeinek megfelelően kell gyakorolni. *Jogi szempontból tehát az elég jó szülő első ismérve, hogy a gyermek érdekének megfelelően cselekszik.* Egyébként ez összhangban van a Gyvt. azon rendelkezésével mely szerint a gyermekek védelmét ellátók a gyermek mindenekfölötti érdekét figyelembe véve kell eljárjanak. Hogy miért, arra majd kitérünk az eléggé jó szülő pedagógiai és pszichológiai ismérveinél. Ugyanakkor kérdés maradhat miben áll a gyermek érdeke.

2) A szülőknek biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek az őt érintő döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson és e véleményt a gyermek érettsége függvényében figyelembe kell venni.

Felmerülhet a kérdés: mikor van a gyermek ítélőképessége birtokában? Az ítélőképesség fogalma lényeges elemeit tekintve a magyar jogi terminológiában használatos beszámítási képesség fogalmát jelenti, vagyis az ítélőképesség megléte feltételezi, hogy a gyermek elérte azt a társadalmi érettséget, amely alkalmassá teszi őt

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt pro-

jekt

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Honlap: www.szgyf.gov.hu

arra, hogy az adott társadalmi környezetben elsajátítható ismeretekre támaszkodva fel tudja mérni a magatartása, a döntései lehetséges következményeit. Manapság pedig egyre több szakértő hívja fel a figyelmet arra a tényre, hogy bár a mai gyermekek testi fejlődése a korábbi generációkhoz képest felgyorsult, érzelmi fejlettségük, a megfontolt döntéshozatalhoz szükséges erkölcsi stabilitásuk elmarad az elődeinknél azonos életkorban már általános jelleggel tapasztalható szinttől. Azzal pedig, hogy a New Yorki Egyezmény az ítélőképesség kialakulását nem köti meghatározott életkorhoz, azt a tapasztalati tényt veszi figyelembe, hogy a gyermekek társadalmi érettségének kialakulása egy adott életkori tartományon belül egyénenkénti eltéréseket mutathat.

Az elég jó szülő második ismértve jogi szempontból tehát, hogy a gyermek véleményét figyelembe veszi.

3) A harmadik megállapítás, hogy a szülő gyermekét gondozza, neveli, vagyonát kezeli, törvényes képviselőt ellátja. Meg kell jegyezni, hogy a gyám, továbbá a gyermekvédelmi gyám is a gyermek gondozója, nevelője (érdekes, hogy a jogszabály itt nem említi a nevelést), vagyonának kezelője, és törvényes képviselője. A következő eltérésekkel:

A gyámság a következőkben különbözik a *szülői felügyelet*től: a gyámnak beszámolási kötelezettsége van a gyámhivatal felé. A hozzátartozóknak széles körű részvételi joga van a gyám működését illetően intézkedésével szemben szülő, nagyszülő, nagykorú testvér, szülő testvére indíthat pert a kiskorú megfelelőbb elhelyezése iránt. A szülőt megilleti a gyámnevezés illetve a gyámságból való kizárás joga.

A *gyermekvédelmi gyámnak* még szűkebb a mozgástere: a gyermekvédelmi gyámot a gyermek elhelyezésének joga nem illeti meg, tartózkodási helyét is csak gyámhivatali engedéllyel változtathatja meg, nem adhat hozzájáruló jognyilatkozatot a gyermek örökbefogadásához, nem képviselheti a gyermeket a nevelési felügyelettel kapcsolatos eljárásban, szintén nem képviselheti a gyermeket az örökbefogadhatóvá nyilvánításra irányuló eljárásban, ha egyben nevelőszülő is (ld. osztott gyámság). A gyermekkel közösen kell megválasztania annak életpályáját.

Elősegíti a gyermek testi, értelmi, érzelmi, és erkölcsi fejlődését, és gondoskodik teljes körű ellátásáról. Vagyon ügyeiben képviseli. Vagyonkezelői minőségében védi a gyermek érdekeit, gondoskodik a vagyon megfelelő hasznosításáról.

Érzékelhető hogy a gyám feladatai három nagy területre bonthatóak. Tekintettel arra, hogy a nevelőszülő csak osztott gyámságot¹ láthat el, e feladatok közül nem mindegyik jelenik nála. Nézzük e három területet közelebbről.

¹ Osztott gyámság: a nevelőszülő meghatározott feltételek esetén (Gyvt. 85. § (2) bekezdés) a gyermek egyes személyi ügyei képviseletére gyámként kirendelhető. A Gyvt. 87. § (1) bekezdésében felsorolt ezen esetek: a) eljár a gyermek személyes okmányainak beszerzése érdekében, kéri a gyermek közgyógyellátásra való jogosultságának megállapítását és a gyermek tartózkodási engedélyének meghosszabbítását, b) törvényes képviselőként nyilatkozatot tesz a gyermeken végzendő egészségügyi beavatkozásokhoz, c) * eljár a gyermek iskolai beíratásával, tanulói jogviszonyának létesítésével, megszüntetésével, valamint egyéni munkarendjének engedélyezésével kapcsolatos ügyekben,

3/a Törvényes képviselő: valaki nevében más javára teszünk jognyilatkozatot úgy, hogy a másik lesz a kedvezményezett, jogosított, kötelezett. Mivel a gyermek cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes egy pár kivételével minden jognyilatkozatot a gyám tesz meg helyette illetve utólagos hozzájárulása szükséges a törvény erejénél fogva (ezért törvényes képviselő), illetve vannak, amelyek gyámhivatali hozzájáruláshoz kötöttek, illetve amelyeket gyámhivatali hozzájárulással se tehet meg pl. házasság. A kiskorú önállóan tehet olyan jognyilatkozatot, amelyre a jogszabály feljogosítja, mindennapi szükségletek kielégítésére szolgáló kisebb ügyleteket, rendelkezik munkája keresményével. Amihez a gyámhatóság nyilatkozata szükséges: pl. tartásról való lemondás, ingatlan tulajdon átruházása, egyéb nagyobb értékű vagyontárgyról való lemondás, olyan jognyilatkozat, amely a kiskorút örökösödési jogviszony alapján megillető jogokra, illetve kötelezettségekre vonatkozik. A gyámhatóság jóváhagyásával sem tehet olyan jognyilatkozatot érvényesen, amellyel ajándékozik, jogokról ellenérték nélkül lemond, idegen kötelezettségért ellenérték nélkül felelősséget vállal.

Jogi ismérve tehát a nevelőszülőnek (osztott gyámság esetén), hogy bizonyos esetekben ő tesz a gyermek nevében az ő javára olyan nyilatkozatot, amittől a gyermek lesz a kötelezett vagy jogosított.

3/b Vagyongazdálkodás: egyértelmű. itt van átfedés a törvényes képviselővel. Védi a gyermek érdekeit, gondoskodik a vagyon megfelelő hasznosításáról (befekteti a pénzt, kiadja albérletbe az ingatlant, odafigyel az államgondozásra stb.) A gyermek saját vagyonáról van szó: amit örökölt, ajándékba kapott stb. **A nevelőszülőnek nincsenek vagyongazdálkodási jogosítványai.**

3/c A gondozás-nevelés. A jó gondozás és nevelés nem választható el egymástól. A gondozásnak van egy az egészséggel összefüggő mozzanata, éspedig mert olyan tevékenység amely a egészségügyi ártalmakat megelőzi és elhárítja, van egy a testi-lelki fejlődést célzó mozzanata és van egy az alkalmazkodóképességet elősegítő mozzanata.

Megjegyzendő, hogy mindez működhet úgy, hogy a neveléshez nem sok köze van. A nevelésben mindig van célirányosság és mint ilyen tudatosság/szándékosság. Mindig *valamire* nevelünk. Olyan nincs, hogy csak úgy nevelünk. A nevelésnek arra kell irányulnia tudatosan és célirányosan, hogy a gyermek fizikailag, érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődjen, és nemcsak úgy, hanem egy meghatározott irányban. Egy szándékosan sarkított példa: a lovat etetik, megitatják, lecsutakolják, gondozzák, de amikor versenylovat, vagy igavonót akarnak belőle *nevelni*, akkor ennek megfelelően etetik, lovagolják, terhelik, alakítják viselkedését, tehát van egy cél és annak megfelelően választanak tudatosan eszközöket és alkalmazzák is őket. A gyerekeknél is hasonló helyzetet teremthetünk, enni adhatunk, ruházhatjuk, elküldhetjük iskolába, akár különórára, ha ezzel nincs valamilyen megfogalmazott célunk, amelynek érdekében ezeket az eszközöket tudatosan használjuk, akkor csak gondozzuk őket. Nem merjük/tudjuk eldönteni, mit szeretnénk a gyermekkel elérni vagy ha el is döntjük sokszor nem a gyermek szükségleteivel és képességeivel van ez összhangban, hanem nagyon sokszor a mi, ezektől adott esetben teljesen független, elvárásainkkal. Ha eldöntünk valamit és abba energiát fektetünk, kudarcok is érhetnek, ha nem döntünk el semmit, nincsenek elvárásaink sok kudarc nem érhet. Talán ezért van az, hogy nem vesszük komolyan az egyéni gondozás-nevelési terveket. (Lehet, hogy ezek jelen formájukban hasznavehetetlenek, de lényegüket tekintve nem). Ha komolyan vesszük, akkor le kellene ülni és komolyan elgondolkodni azon, hogy mi is van a gyermekkel, milyen problémákkal küzd, mik ennek az okai, mivel lehet ezeket orvosolni, mekkora munkát fog ez jelenteni és bizony ott van a sikertelenség eshetősége is.

A megjelölt keretek között így az utolsó, de jelentőségében legfontosabb nevelőszülői jogi ismerv (a gyermek érdeke szerint cselekvő nevelőszülő mellett) **a nevelőszülő, mint a gyermek gondozója, nevelője.** Ez egyben átvezet az elég jó nevelőszülő pedagógiai és pszichológiai megközelítéséhez.

Előtte egy megjegyzés. A Csjt. 71. § (2) bekezdése még a kiskorú gyermek gondviseléséről szólt. Ezt az 1974-es módosítás változtatta gondozás nevelésre. Az leszűkíti a gondviselés tartalmát, másrészt egyfajta távolságtartást sugall: gondozza, mint egy csikót, neveli, mint egy tanár.

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

Egyetérthetünk Filó Erikával, hogy szerencsésebb lenne a szülői gondoskodás (Filó – Katonáné, 2015).

Az elég jó nevelőszülő ismérvei a gyermek felől megközelítve (avagy pedagógiai, pszichológiai ismérvek)

A gondolkodástörténetben voltak, vannak és mindig lesznek is olyan irányzatok melyek szerint örök érvényű dolgok nincsenek se a fizika, se az emberi psziché, sem a vallás sem a társadalmi kapcsolatokban. Értik ezalatt, hogy nincsenek törvényszerűségek, mert azok csupán az általunk tapasztaltak leírásai, sem értékek, mert azok csupán társadalmi konvenciók termékei. A gravitáció vagyis, hogy egy nagyobb tárgy vonzást gyakorol a kisebb tárgyra, csak leírása az általunk tapasztaltaknak, nem egy erő, melynek következtében, ha feldobunk egy követ, akkor az visszaesik. Jónak lenni nem egy örökérvényű, az emberbe mintegy belekódolt erkölcsi érték, hanem emberek által kitalált dolog, hogy a társadalom jól működhessen stb.

Az ember vonatkozásában van legalább két biztos tétel. Az egyik, hogy az elégedettség, az, hogy szeretnek jó. A másik, hogy a fájdalom rossz. Az elég jó nevelőszülőnek a gyermek szemszögéből vannak biztos ismérvei. A következőekben ezeket vázoljuk, a teljesség igénye nélkül.

Ha megkérdezzük, mi tekinthető az elég jó nevelőszülő ismérvének, a válasz vélhetően az lesz, hogy szeretik a gyermeket. A szeretet szó azonban eléggé elhasznált és kiüresített, ráadásul társul hozzá egy olyan érzelmi töltet, amely nem feltétlenül velejárója.

De térjünk vissza az ismérvekhez.

- 1) Visszaautalunk a jogi ismérvekhez, és követjük annak a logikáját. Elég jó nevelőszülő az, aki a gyermekről való gondoskodása során, mindig *a gyermek érdekét tartja szem előtt*. Bettelheim azt mondja, a legtöbb kis és nagy családi tragédia elkerülhető lenne, ha a szülők leráznák magukról azokat az előítéleteket, melyek alapján eldöntik, milyennek *kellene* lennie, vagy hogyan *kellene* viselkednie gyermeküknek. (Bettelheim, 2003) Tehát, ha nem előítéletek, hanem átgondoltan, tudatosan a gyermek érdeke szerint döntenének. (Megjegyezzük, a gyermek érdeke szerinti cselekvés nem a gyermek akarata szerinti cselekvés.) Visszatérve az előítételre és az érdekre: előítételről van tehát szó, amikor nem gondoljuk át, nincsenek jól át gondolt érveink, hogy miért követelünk meg, várunk el, vagy gondolunk valamit valakitől, hanem csak úgy, mert valahol ezt hallottuk, a szomszéd is ezt csinálja stb. De igazán nem gondoltuk át. Azt várom el a gyermektől, hogy ne féljen semmitől, mert aki fél az nem férfi, az nyámnyila, nem lesz belőle semmi. Ez előítélet. Holott a félelem természetes, nem az bátor, aki nem fél, az vakmerő. A félelem szükséges ahhoz, hogy elkerüljük a nagyobb bajt. A félelem tehát jó és előítélet az, hogy aki fél, azt gyávának tekintjük. Jobb, ha félünk a nagy forgalomtól, mint ha nem félünk és balesetet okozunk vagy szenvedünk. Tehát amikor azt akarjuk a gyermektől, hogy ne féljen, nem minden esetben az érdekét tartjuk szem előtt.

(Azt várom el a gyermektől, hogy mindenki kedvelje az iskolában, miközben a gyermek magányos farkas típus különösebben nem érdeklik, hogy mit gondolnak róla, vagy éppenséggel visszahúzódo természetű, aki egy igazi barátára vágyik, és nem sok haverra. De milyen dolog, hogy nem népszerű, biztosan nem eléggé kedves a többiekkel, nem eléggé alkalmazkodó. A gyerek elkezd alkalmazkodni, kedves lenni, de ez nem természete és nem is akarja. Minden lesz csak népszerű nem, legfeljebb behódoló. A legtisztább szándékkal akartuk, hogy népszerű legyen, mert az szerintünk és mások szerint is jó, ha pedig jó, akkor ez a gyermek érdeke. Miközben előítéletek és kívülről érkező elvárások hatottak ránk, vagyis aki nem népszerű, az nem sikeres, aki nem sikeres az nem boldog, és lehet, hogy azért nem népszerű, mert nem elég okos, szép, gyors, ügyes, kedves, de akit nem kedvelnek, azzal valami baj van, az biztosan valahol "selejtés termék", és ha selejtés, akkor mi lesz vele, és mások miként vélekednek rólunk, akik neveljük.) Lehet, hogy csak a mi érdekünk, lehet, hogy rövid távon a gyermek érdeke, de hosszú távon kárára van, lehet hogy érdeke csak nem

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

úgy ahogyan mi gondoljuk. Az előítéleten kívül sok más oka is lehet, amikor nem a gyermek érdeke szerint döntünk, most ezt emeltük ki.

Egy valós történetet, egy családról, akik azt akarták, hogy gyermekük egyetemre menjen, és szellemi munkával keresse meg a kenyerét. A gyermeknek meg is voltak hozzá bőven az intellektuális képességei. Csakhogy a gyermek semmiféle indítást nem érzett arra, hogy ő értelmiségi legyen, mindig kamionsofőr akart lenni. Ennek ellenére a szülők kipróbálták belőle, hogy elvégezzen egy jó gimnáziumot. Az egyetem már nehezebb történet volt, államilag finanszírozott szakra nem vették fel. A gyermek sok év alatt és nagy anyagi áldozatok révén végezte el, és nem azért, mert nem volt esze hozzá, hanem mert nem tanult. Elvégezte az egyetemet, protekcióval talált is magának jó munkát/munkákat, de sehol nem érezte jól magát. Ma is szívesebben végez kétkézi munkát, és a legnagyobb kikapcsolódása az, ha vezethet. Másik példa az a szintén jogot végzett szakember, aki gyermekfelügyelőként dolgozik, és akar is dolgozni. Így kívülről azt mondanánk, az érdeke az lenne, hogy végzettségének megfelelő szakmában helyezkedjen el, ő azonban másképp gondolja.

- 2) Az eléggé jó nevelőszülő/szülő második ismérve. *Értenünk kell a gyermekünket.* Ahhoz, hogy meg tudjuk érteni, ismernünk kell a gyermeket, akit nevelünk. Ismerni az előéletét. A szüleit, hol élt, milyen körülmények között, milyen traumák érték, mik voltak a sikerei stb. Amennyire lehet, de erre törekedni kell.

- 3) Ha már értjük a gyermekünket, akkor egy adott nevelési szituációban *bele tudjuk helyezni, bele tudjuk élni magunkat az ő helyzetébe.* Ez a harmadik ismérv. Tudjuk, hogy mit miért tesz, viselkedik, sőt mi is fel tudjuk eleveníteni gyermekkori hasonló élményeinket, arról, hogyan éreztünk magunkat hasonló helyzetben. Sőt annak is tudatában vagyunk, hogy a gyermek másképp éli meg a világot, mint egy felnőtt. Nagyobb az öröme, és nagyobb a fájdalma is. Egy nap számára sokkal hosszabb, mint egy felnőtté. Nincs annyi információja vagy ha van is, nem tudja azokat úgy dekódolni, mint egy felnőtt, ezért más következtetéseket von le, és ezért másképp is cselekszik, de legfőképpen máshogy érez. Mindezt egy felnőttnek tudnia kell, nem ítélni meg úgy egy gyermek tetteit, érzelmeit, ahogy egy másik felnőttét tenné. A gyermek nem egy kis felnőtt. Éljük bele magunkat az ő helyzetébe, amikor fél és tudjuk a félelme irracionális. Felidézzük a saját jelenlegi és gyermekkori irracionális félelmeinket, és az abban a helyzetben tanúsított viselkedésünket, a minket uraló érzéseket.

Egy 9-10 éves gyermekkel a következő történt. Azt a házi feladatot kapta, hogy tegyen ki éjszakára egy üveg vizet és figyelje meg, mi történik. A víz fagyott állapotban bekövetkező térfogatváltozását akarta a tanító így demonstrálni. Délután érkezett egy enyhülés, úgyhogy reggel ott volt az üveg víz, ahelyett, hogy megfagyott volna és szétrepszett volna az üveget. A gyermek nem akart iskolába menni, mert félt attól, hogy mi fog történni, mit tesz vele az egyébként nagyon szigorú tanító. Az édesapja szembesülve ezzel, nem azt mondta, hogy nem kell félni, ez nem nagy ügy. Nem értetlenkedett, nem dühödött fel, hanem leült, kihúzta a fiából, hogy mi történhetett, majd csak annyit mondott: tudja, hogy fél, mert szigorú a tanító, de erről ő nem tehet. Megpróbálta megértetni, hogy nem az ő hibája, hiszen mindent megtett. Láta és érezte a félelmet, együtt érzett. Abból azonban nem engedett, hogy el kell menni az iskolába. A gyermek továbbra is félt, de már nem annyira. Az apa ismerte gyermekét, értette, és *emellett empátikus volt, vagyis egyenlőnek tekintette. Nem tudásban, intelligenciában és élettapasztalatban, még kevésbé érettségben, hanem az érzelmek szempontjából.* Röviden: komolyan vette gyermeke félelmét, és türelmes volt.

- 4) *A türelem* a negyedik ismérv. A neveléshez ugyanis türelem kell, ha a nevelést nevelésnek és nem idomításnak tekintjük. A nevelés

- első célja az, hogy segítsünk a gyermeknek felismerni azt, hogy ki szeretne lenni,

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

- a második, hogy támogatásunkkal olyan személlyé válhasson, aki elégedett önmagával és életmódjával

Kibontva:

- el kell juttatnunk őt odáig, hogy önállóan is képes legyen megtalálni az életben mindazt, ami számára fontos, kíváncsós és értékes
- hogy konstruktív kielégítő egymást kölcsönösen gazdagító kapcsolatokat tudjon kialakítani másokkal
- és hogy el tudja viselni mindazt a feszültséget és nehézséget, amellyel az ember elkerülhetetlenül találkozhat élete során.

Mindez feltételez némi türelmet. Nem egyik pillanatról a másikra valósítható meg, hanem a célt sok kis céllal, sok apró lépésen keresztül lehet megvalósítani. Nem várhatjuk el a gyerektől, hogy egyik pillanatról a másikra olyan legyen, mint amit elvárunk, és csak azért, mert mi mondtuk. Ez egy nagyon aprólékos, nagyon sok türelmet igénylő munka.

Itt lehet helye még egy történetnek. Egy nagyon fiatal szakember kamaszokat nevelő eléggé problémás lakásotthonba szerződött nevelőnek. Az otthonban minimális volt a rend mértéke. Hogy változtasson, a következő stratégiát választotta. Azzal tisztában volt, hogy hiába beszél sokat vagy keveset, halkán vagy hangosan, attól másnapra nem változnak meg a fiúk. Eltervezte, hogy rábírra őket arra, hogy ne menjenek be cipővel a házba. A bejárati ajtó fölé felragasztott egy papírlapot fejmagasságban, és színes nagy betűkkel ráírta LÉGY SZÍVES A CIPŐ. A módszer eredményes volt már a harmadik nap. A következő lépés az volt, hogy végét húzzák le maguk után. (Ehhez kellett egy hét.) A következő, a tányérok elpakolása étkezés után egy más módszerrel és így tovább. A lényeg hogy kis célt kitűzve apró lépésekben haladt előre.

Mindez azonban nagy türelmet igényel, mely nélkül nevelni nem lehet, legfeljebb idomítani, bár az is igényel némi türelmet.

- 5) Az elég jó nevelőszülő értéket közvetít. A nevelés maga értékközvetítő tevékenység is. Az értékek rögzítésével kereteket (korlátokat) is kijelölünk a gyermek számára, erre a keretre/korlátra szüksége van ahhoz, hogy biztonságban érezze magát. A biztonság pedig egy alapvető szükséglet.
- 6) Az eléggé jó nevelőszülő számára nincs rossz gyermek (a rosszat, itt lényében rossz, gonoszra értem), legfeljebb problémás vagy számára elviselhetetlen.

Feladat: A résztvevők (négy fős csoportokban) azonosítsák be és rögzítsék a nevelőszülő gyermekneveléshez kapcsolódó konkrét feladatait

- fizikai
- érzelmi
- szellemi
- erkölcsi

területenként. A csoportok ismertessék az általuk beazonosított feladatokat. Határozzanak meg 12 olyan feladatot, amelyben mindannyian egyetértenek.

16

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
 Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
 Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A nevelőszülő, mint intézmény

Magyarországon az utóbbi két évtizedben komoly erőfeszítések történtek az *intézménytelenítés* érdekében. Ezen törekvés legjelentősebb eleme a nevelőszülői ellátás fejlesztése. Jelenti ez egyrészt a nevelőszülői ellátás arányának növelését, másrészt a nevelőszülőség anyagi támogatását. A nevelőszülők munkájukért 2014-ig meglehetősen csekély anyagi ellentételezésben részesültek, A gyermekek gondozás-nevelése valamint sorsrendezése tekintetében ugyanakkor egy viszonylag szabad mozgásteret biztosító (jellemzően megállapodáson alapuló) keretrendszerben működtek. A nevelőszülői tevékenység megfelelő anyagi elismertsége érdekében is 2014-ben szükségessé vált egy sajátos jogviszony, a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony létrehozása. Ez a jogviszony a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony sajátos formája. Mint ilyen, egy részletesebb jogi szabályozást követelt meg, átalakítva a korábbi működési kereteket és bizonyos pontokon annak tartalmát is. Az átalakítás részletesebb jogi és egyéb szabályozást, szigorúbb kontrollrendszert és kompetencia elvonást is jelentett. Ez a maga során, a bevezetéstől eltelt négy év alatt egy új intézmény létrehozását eredményezte: a nevelőszülőt, mint intézményt.

A nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony bevezetése fontos és elengedhetetlen lépés volt a nevelőszülőség, mint szakma elismerése, a nevelőszülői munka anyagi és szakmai elismerése, és a nevelőszülőség társadalmi presztízse növelése érdekében. Ennek a fejlődésnek szándékolatlan következménye a nevelőszülőség mint ellátási forma intézményesülése. Egyes vélemények szerint a gyermekvédelmi intézménytelenítés (deinstitutionalization) egyik legfontosabb lehetősége és módja (a nevelőszülőség) paradox módon **épp a** deinstitutionalizációra való törekvés eredményeként intézményesült. A jogviszonnyal járó adminisztrációs kötelezettségek és egyéb kötöttségek, a gyermekvédelmi gyámság bevezetése és működése, intézményesítette azt a gyermekvédelmi ellátást, amely addig nem volt intézmény, és épp e célból is történt megerősítése. Az e nézet képviselői szerint az intézménytelenítés paradox módon így eredményezett intézményesítést.

Állást foglalni abban, hogy mennyire helytállóak ezek a vélemények, erre irányuló kutatás nélkül felelőtlen-ség. A szakmai műhely résztvevői számára viszont adott a feladat, hogy a saját tapasztalatukból kiindulva, azokat egymással megosztva, nevelőszülőket megkérdezve, reflektálva a saját és a gyermekvédelmi gyámok működésére önmaguk vonatkozásában megállapíthassák a nevelőszülői ellátás vagy az egyes nevelőszülői családok intézményesülésének mértékét.

5. Feladat: A résztvevők határozzák meg az intézményes működés ismertetőjeleit. Vizsgálják meg ezen indikátorok jelenlétét és érvényesülését a hozzájuk tartozó nevelőszülői családok életében. Amennyiben jelen van az intézményesülés vizsgálják meg, hogy ez minek és milyen mértékben tudható be: a jogszabályi rendelkezések, a működtetőnek, a saját vagy a gyermekvédelmi gyám működésének.

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

1.3 A nevelőszülői család szerepe és megítélése a társadalomban.

Mit jelent ma nevelőszülőnek lenni Magyarországon?

A leghitelesebb, ha idézünk egy blogbejegyzést, egy cikket, és egy tanulmányrészletet.

A blogbejegyzés:

„A gondolataimban él egy kép, egy idea világ, amit ha leírnék, levetíteném, biztosan rengeteg érdeklődő lenne a hivatásunk iránt. Azonban nem lenne valós.

Elmesélhetném, hogy milyen fantasztikus és kataritikus élmény, ha egy sokat szenvedett gyermek a válladon pihegve alszik el, miközben azt suttogja "Szeretlek Anya". Átéltém. Kimondhatatlan. De azt is átéltem, ami előtte volt. Mikor könnyek között, verítékben forgolódva kiabált álmában. Mikor a rengeteg érzés, ami hatalmába kerítette úgy tört utat magának, hogy károkat okozott. Dühében szétverte a tévét, ráugrott a laptopra, a játékokat azokhoz vágta, akik a leginkább szerették. Mikor azt kiabálta "Bár meghalnál!", mert azt gondolta akkor véget ér az ő rémálma, visszatérhet a családjához.

Egy-egy kapcsolattartás után a vér szerinti családdal, mindent újra kell építeni. Mert kapják az ígéreteket, hogy "egy-két hét és otthon leszel velünk", "már olyan sok pénzünk van, hogy holnap megyek és veszek nekünk egy házat", "megvettem neked a legújabb X-Boxot, már csak haza kell jönnöd", "tudod, hogy már otthon vár a kedvenc babát, amire mindig is vágytál?". Hiába tudják sokszor, hogy hazugságok, mégis a titkos vágyaik hangzanak el. Ők pedig beleélik magukat. Minden egyes alkalommal. Majd miután az öröm, a boldogság elszáll, visszarepülnek a valóság szilárd talajára, akkor mellbevágja őket az érzés. Megint becsaptak.

Mi nevelőszülők mindent próbálunk megadni. Sokszor erőn felül. Sokszor a határainkat feszegetjük. De küzdünk. Mert úgy gondoljuk érdemes. Mert nem szeretnénk, ha ezek a gyermekek később a nincstelenségbe, a kilátástalan jövőbe tartanának.

A mi napjaink, az útról szólnak. Egy olyan útról, aminek nem látjuk a végét, de megyünk rajta. Választunk egy irányt, és kézen fogva megyünk rajta végig nevelt gyermekeinkkel. Akkor is, ha az út gödrökkel teli, akkor is ha épp lezárták, vagy akkor is, mikor kis időre elengedik a kezünket. Mert eldöntöttük. Sokan indulunk el. Sokan fordultak már vissza rajta. Kitűzünk egy célt. Amely lehet, hogy messzinek, elérhetetlennek tűnik, mégis arra vágyunk. Szeretnénk, ha ezek a gyermekek boldog, egészséges felnőttekké válnának. De az akadályokkal szembesülve ez a cél annyira távoli lesz, hiába nyújtogatjuk kezeinket, ködbe vész. A nevelőszülő teszi a dolgát, beleadja szívét-lelkét, dolgozik napi 24 órában az év 365 napján, és harcol. Harcol a gyerekekért, a gyerekekkel, a szülőkkel, a rendszerrel. Sokszor feladja a saját életét. Kockáztatja a magánéletét, hiszen egy saját gyermek is hatalmas kihívás egy pár számára, egy vagy több nevelt gyermek pedig kemény megpróbáltatás egy kapcsolatnak. Most pedig ott tartunk, hogy egyre kevesebben vagyunk, egyre kevesebben vállalják ezt az életet. Akik most nevelőszülők Magyarországon, azok valóban elhivatottak. Nem pénzért csinálják. Mert egész egyszerűen nincs." (NevelőAnyu, 2019)

Az újságcikk:

„Anyukám, aki életem szerves és imádott része, valamint legfőbb bizalmasom, bölcs hallgatással vette tudomásul mikor 2010 tavaszán közöltem vele döntésemet. A tőle megszokott (és szerintem csak az orvosokra jellemző) szarkasztikus humorával csak annyit fűzött hozzá: biztos azt akarod, hogy egy kis purgyé „ovákoljon” nálatok minden este? ... A kérdés pedig egyáltalán nem volt sem rossz szándékú, sem lényegtelen, hiszen azzal, hogy egy újszülött kisbabát készülök befogadni az otthonomba nem csak a saját, de a családom életét is gyökeresen megváltoztatom. Alaposan át kellett gondolnom, hogy mit fog szólni a férjem, aki ... gyakran három műszakban dolgozik, és a 17 éves nagylányom, aki harmadikos gimnazistaként nem biztos, hogy rajongani fog az ovákolós éjszakákért A sorból nem hagyhatom ki imádott három évesemet, Danit sem, ... nehogy esetleg veszélyeztetve érezze

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Honlap: www.szgyf.gov.hu

a kis pozícióját, valamint azt is meg kell majd neki értenie, hogy ezek a babák sokszor nem maradna velünk sokáig, hiszen mi, mint krízisszülők azt vállaltuk, hogy addig gondozzuk ezeket a piciket, amíg vagy örök-befogadó szülőkre nem találunk, vagy vissza nem lehet őket gondozni a saját családjukba.

Visszatérve anyukám tréfásan komoly kérdésére, maga a purgyé szó játékos használata sem volt véletlen, hiszen mindennemű rossz szándékot és előítéletet félretéve, a tény az tény: a gyermekvédelmi gondoskodásban élők közel hetven százaléka cigány származású. Természetesen ezt is alaposan át kellett gondolnom ... Ez nem azt jelenti, hogy pl. az én családom vagy a magasabban kvalifikáltak rasszisták és lenézők lennének a mélyszegénységben élőkkel és a cigány származásúakkal szemben, hanem - valljuk, be őszintén- csak annak alapján ítélünk meg embereket, amit első ránézésre leszűrünk, vagy az általában elének görbe tükröt tartó médiában hallunk.

Sokan nem mernek beszélni a témáról, pedig szerintem szükséges lenne őszintén és kendőzetlenül kimondani azokat a dolgokat, amik miatt aggódunk anélkül, hogy rasszistának és gyűlölködőnek bélyegeznének minket. A mi dolgunk nevelőszülőként nem az ítékezés lesz, hanem hogy minél több törődést, gondoskodást és feltétel nélküli szeretet tudjunk a gondjainkra bízott gyermekek számára biztosítani függetlenül attól, hogy cigány, nem cigány vagy esetleg más etnikumú lesz. Egyébként a tanfolyam elvégzése előtt erről nyilatkozni is kell, vagyis az adatlapon konkrétan meg kell jelölni, hogy a leendő nevelőszülő vállal-e cigány származású gyereket? (Itt kell őszintén megjegyezni, hogy először én is a nemet ikszeltem be, de a tanfolyam ideje alatt ezt az álláspontomat megváltoztattam. Nem csupán azért, mert a képzést tartó egyik szakember tréfásan közölte velünk, hogy a rendszerben jelenlévő gyermekek nagyobb százaléka nem egy egyetemi tanár és diáklány titkos románcából származik, - bár állítólag erre is volt már példa, - hanem mert az oktatás alatt világossá vált számomra, hogy ami nekem természetes, azt saját magam által a környezetem számára is elfogadhatóvá tudom tenni.

A „cigánygyerek-kérdés” témája pedig azért is lenne kiemelkedő fontosságú szerintem, mert ha megnézzük a nevelőszülőnek jelentkező párokat, esetleg egyedülállókat, azt figyelhetjük meg, hogy lényegesen kevesebb számban vannak közöttük diplomások, de még érettségizettek is. Ami természetesen nem azt jelenti, hogy le kell néznünk a „csak” szakmával, vagy esetleg 8 általánossal rendelkezőket, hiszen a legtöbbször rendes, dolgozó, becsületes ember, aki az élet alapvető értékeire képes nevelni a gondjaira bízott gyermekeket, de a társadalmi rétegződés viszonyaira tekintettel mindenképpen szerencsésebb lenne, ha ez az arány a jövőben változhatna és minél több magasabb végzettséggel rendelkező nevelőszülő kerülne a hálózathoz. Ez persze csak a magánvéleményem és a tanfolyam végzése alatt fogalmazódott meg bennem, mikor megfigyeltem, hogy a 12 párból, akikkel jártunk, egyedül én jártam főiskolára, és az egyik képző tanárnak volt még diplomája, aki mint kiderült maga is régóta nevelőszülő. Róla egyébként még a későbbiekben lesz szó, hiszen a maga csendes, kedves, egyszerű, őszinte módján igen nagy hatást gyakorolt - bátran mondhatom -, hogy nem csak rám, hanem a csoport többi tagjára is.

Tudom, és sokfelől hallottam azt is, hogy sokan azért lesznek nevelőszülők, mert más pénzkereseti lehetőségük nincsen az adott településen, kisvárosban, faluban és ez főleg a „vidéki emberek” megélhetési forrása. Nálunk ez a szempont sem dominált, hiszen mint már fentebb említettem a párom két munkahelyen is dolgozik, hogy mindenünk meglegyen, én pedig a végzettségemet tekintve szociális munkás vagyok, de nem az eredeti szakmámban dolgozom, hanem családi „fertőzés” hatására az egészségügyben, mint titkárnő - adminisztrátor közalkalmazotti fizetéssel. Jelenleg ugyan gyesen vagyok, de némi családi segítséggel ezt is megengedhettük magunknak, hogy három évig itthon maradhassak a kicsivel, amiért egész életemben hálás leszek Életem legszebb három éve volt ez és nagyban motivált arra, hogy elvégezzem a nevelőszülői képzést.” (Pákh, 2011)

A tanulmányrészlet:

„Jelenleg a nevelőszülőség, mint életpálya nem vonzó alternatíva. Tervezhetősége korlátozott, az általa biztosított megélhetés esetleges, nem következetes és sokszor irreális az elvárások, nem családbarát (mármint a saját családra nézve), nagy a veszélye a kiégésnek, és a család

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Honlap: www.szgyf.gov.hu

erkölcsi ellehetetlenülésének is megvan a veszélye (pl. egy megalapozatlan bántalmazás-állítás). A nevelőszülőt sok szakember ellenőrzi, sokan járnak az otthonába, sokféle elvárásnak kell megfelelnie. Ez a családokban félelmet és szorongást generálhat: hogyan feleljek meg, kinek feleljek meg, mikor teszek jót? A jelen rendszerben a nevelőszülőknek korlátozott a döntéshozásban és a felelősségvállalásban való kompetenciájuk, így nehéz következetes szabályrendszert kialakítani és működtetni a családban, ami a nevelés alapja lenne. Annak lehetősége, hogy bármikor jöhet kívülről egy kompetensebb személy, aki felülbírálna a nevelőszülő döntését, fegyelmezési, jutalmazási-büntetési módszerét, a nevelőszülőben bizonytalanságot kelt, és rontja a munkája hatékonyságát. Összefoglalva: úgy tapasztaljuk, nem jó ma nevelőszülőnek lenni. Márpedig ha a nevelőszülő nincsen jól, akkor a gyermek sincs jól, hiszen a gyermek harmonikus fejlődésének az alapja, hogy biztonságban érzi magát, hogy kötődik az őt gondozókhoz.” (Vida et al, 2015: 219)

A nevelőszülőség hivatás vagy professzió? Elegendő-e a hivatás vagy szükséges hozzá professzionalitás is? Lehet-e megélhetésből nevelőszülőséget vállalni?

Kezdjük ez utóbbi kérdéssel. Hagyjunk egy kis időt magunknak a kérdés megválaszolásához ...

Mit jelent a nevelőszülőségre nézve, mit jelent nevelőszülőnek lenni, ha az a kijelentés igaz, hogy nevelőszülő, nem megélhetésből választja a nevelőszülőséget? Mi lehet e mögött: hivatástudat, önmegvalósítás, segítség szándéka?

Mit jelent a nevelőszülőségre nézve az, mit jelent nevelőszülőnek lenni akkor, ha igaz a kijelentés, hogy nevelőszülő, megélhetésből választhatja a nevelőszülőséget? ... Mi lehet a megélhetés mögött? Pénz, társadalmi elismertség, hasznos elfoglaltság ... ?

Kinek lehet motiváló a pénz? Annak, aki nem tud más munkát találni, és elegendő számára a nevelőszülőségért járó juttatás, és a nevelőszülőséggel járó bevétel?

20

6. Feladat: A résztvevők vizsgálják ezt meg részletes számításokkal, ideértve a nevelőszülői díjat és az ellátmányból következő esetleges hasznokat (pl. rezsi). Az így kapott összeget alapul véve határozzák meg kinek éri meg csak pénzért nevelőszülőnek lenni. Ha ez megvan, vizsgálják felül saját alkalmassági vizsgálat gyakorlatukat: alkalmaznák-e ezt nevelőszülőként? Ha nem, indokolják részletesen. Ha igen, indokolják részletesen. Ezt követően tekintsék át saját nevelőszülői családjaikat, és határozzák meg nevelőszülői tevékenységük motivációit, kiemelve közülük a fő motivációt.

7. Feladat: A résztvevők vitassák meg a cikkben, a blogbejegyzésben és tanulmányrészletben szereplő állítások hogyan viszonyulnak saját tapasztalataikhoz.

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

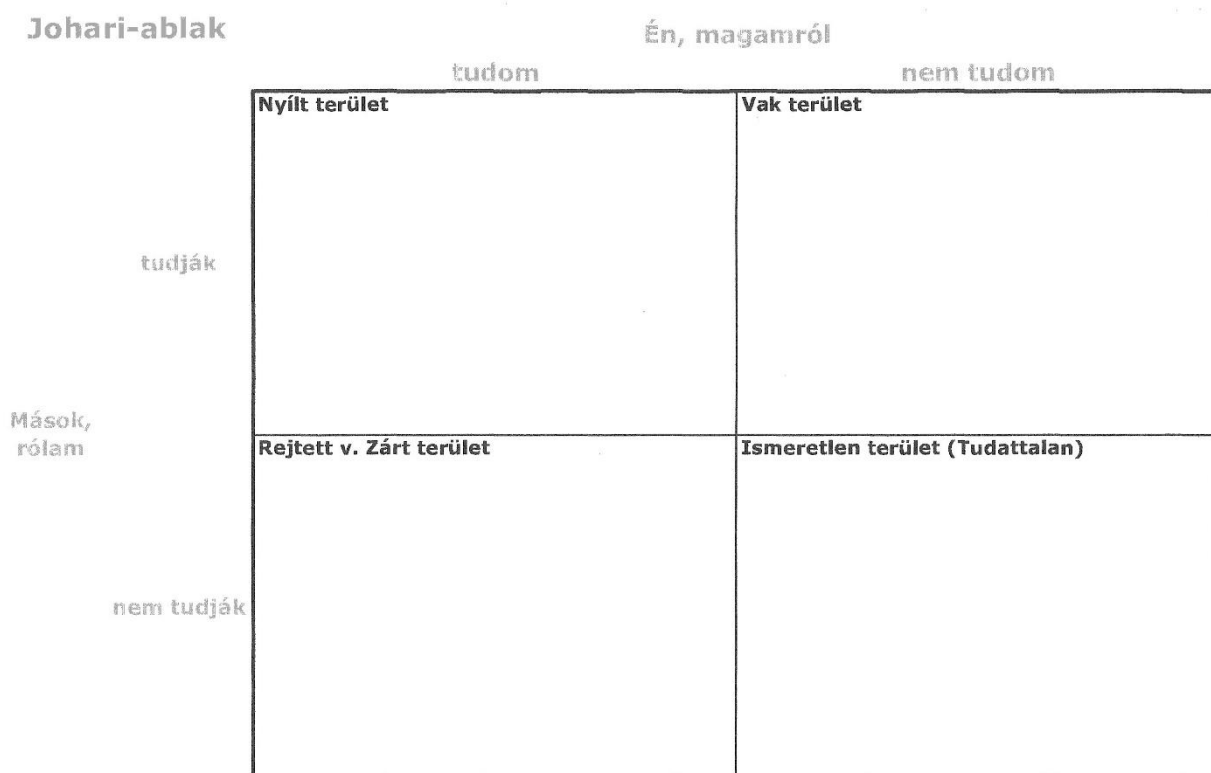
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

1.5 Johari-ablak, mint egyéni lehetőségek bővítését bemutató sémátéma

Feltehetően a résztvevők közül többen ismerik, lehet olyan is, aki már többször alkalmazta. Úgyhogy megjelenhet részükről a kérdés: miért? És, hogy már annyira elcsépelt. Jogos lehet. Viszont: a tematikában szerepel, másrészt nem árt ismételni sem. Amennyiben a résztvevők nagyon tiltakoznak, úgy alkalmazni lehet egyéb önismereti és tisztán látást elősegítő modellt (pl. fázismodell, folyamat modell, státusz modell, spiráldinamika, életciklus modell, driver modell). Célszerű azonban ehhez képzett szakembert felkérni.

Johari-ablak (Business Coach, 2020; Hires, 2020)

A modellt Joseph Luft és Harry Ingham pszichológusok dolgozták ki még a múlt század közepén, elnevezése is kettőjük keresztnevének ötvözete.

21

A modell négy területre osztja, és két dimenzióból vizsgálja személyiségünket, hogy segítségével feltárhassuk, hol tartunk most az önismeretben. Hogy bemérhessük mi, és más területekhez képest mennyi az, amit már tudunk magunkról - s ezek közül mennyit rejtünk el mások előtt - és mi az, ami bennünk van ugyan, de nem látunk rá, csak mások veszik észre.

Ha a „mit tudok én magamról” dimenzióját nézzük, a *nyílt területbe* tartoznak azok a tulajdonságaink, adottságaink, képességeink, viselkedési módjaink, amelyekkel magunk is tisztában va-

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

gyunk, de könnyen észrevehető és felismerhető azok számára is, akikkel kapcsolatba kerülünk.

A *rejtett vagy zárt terület* tartalmazza rólunk mindazt, amit már szintén felismertünk önmagunkban, de valamiért titokként kezeljük, szándékosan elrejtjük azt mások elől. Ide rejthetjük pl. csak otthon elengedett indulatainkat, a komplexusainkat, de akár azt is, hogy valamihez nagyszerűen értünk, ám nem szeretnénk ezzel mindenki szolgálatára lenni.

A *vak terület* azokat a tulajdonságainkat tartalmazza, amelyeket mások észrevesznek, de mi magunk nem vagyunk még tisztában velük. Ilyen lehet a bennünk szunnyadó tehetség, amelyre aztán egy jó szemű munkatárs, vezető, szupervízor vagy coach ébreszt rá minket. De ilyenek lehetnek másokat megmosolyogtató gesztusaink, vagy a tény, hogy környezetünk lehengerlően magabiztosnak tart minket, holott mi szerény, visszafogott emberként gondolunk magunkra.

S a negyedik zóna személyiségünknek az a része, ahová sem mi, sem mások nem nyerhetnek betekintést, az *ismeretlen terület*. Ami lényegében megközelíthetetlen, itt rejlő tulajdonságainkat csak egyedi körülmények hatására – pl. vészhelyzet, baleset – vagy olyan speciális eljárással, mint a pszichoanalízis tudjuk csak némiképp tudatközelbe hozni.

Tulajdonságok listája a Johari ablakhoz

A fenti területekről visszajelzést kaphatunk, ha az alábbi listából kiválasztjuk azokat a tulajdonságokat (5, maximum 10 darabot), amelyek saját véleményünk szerint a legjobban jellemeznek, majd megkérjük néhány ismerősünket, hogy ők is válasszák ki a szerintük legjellemzőbb tulajdonságainkat.

alapos	ambiciózus	barátságos	bátor
becsületes	bizalmat sugárzó	céltudatos	együttműködő
elismerő	elkötelezett	empatikus	energikus
érzékeny	fegyelmezett	felelősségteljes	független
gondoskodó	gyakorlatias	gyors észjárású	határozott
hiteles	igényes	innovatív	jó hallgató
jó szervező	kedves	kiegyensúlyozott	kitartó
kommunikatív	következetes	kreatív	lelkes
lendületes	logikus gondolkodású	magabiztos	megbízható
meggyőző	nagyvonalú	naprakész	nyitott
optimista	ösztönző	példamutató	pozitív gondolkodású
precíz	proaktív	rugalmas	segítőkéss
strukturált gondolkodású	széles látókörű	szervezett	szorgalmas
tapasztalt	természetes	tisztességes	vállalkozó szellemű

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

2. A nevelőszülői tanácsadó személyisége és feladata

Talán létezik olyan, hogy nevelőszülői tanácsadói személyiség. Talán nem. E sorok szerzője, nem rendelkezik erre vonatkozó ismeretekkel, és nem is bátorodna egy ilyen meghatározást megfogalmazni. A tematikában viszont előírt az érett személyiség kritériumainak beazonosítása. Aggályokkal ugyan, erre próbálunk némileg rátekinteni. Előrebocsátva, amiről e vonatkozásban olvasnak, érzésünk szerint a tökéletes ember ismérvei, és ahogyan valaki fogalmazott (Kiss Ulrich SJ): nem szeretnénk egy tökéletes/szent emberrel együtt élni, jelen esetben együtt dolgozni.

Legtöbbször Maslow-ra szoktak hivatkozni az érett személyiség kritériumainak felsorolásakor. Ugyanakkor maga Maslow is arra hívja fel a figyelmet, hogy senki ne gondolja azt, hogy az érett személyiség élete problémamentes,² csak ő másképp viszonyul hozzájuk. Ismert történelmi személyiségek vizsgálata alapján sorolt fel 14 olyan tulajdonságot, amelyek jelen vannak az érett személyiségben (idézi Berentés, 2012: 32):

1. A valóság hatékony kezelése
2. Önmagunkkal, másokkal és a természettel szembeni elfogadás
3. Spontaneitás
4. Feladatközpontúság
5. Távolságtartás
6. Függetlenség
7. A befogadás állandó frissessége
8. A végtelen horizontok megélése
9. Szociális érzés
10. Mély, de szelektív társas kapcsolatok
11. Demokratikus jellemszerkezet
12. Etikai szilárdság
13. Ellenségeségtől mentes humorérzék
14. Kreativitás

23

Allport (idézi Berentés, 2012: 33) ehhez képest az érett személyiség jellemzőit hat tulajdonság köré csoportosította:

1. Az én érzésének kiterjesztése
2. Meghitt viszony másokkal
3. Érzelmi biztonság (önelfogadás)
4. Valóságghú percepció, jártasságok és feladatok
5. Az én tárgyiasítása: önismeret és humor
6. Az egységesítő életfilozófia

Wayne W. Dyer (idézi Berentés, 2012: 34) nagyon plasztikusan és élvezhetően, a következők szerint írja le az érett személyiséggel rendelkezőt:

² innen kezdődően az érett személyiség kapcsán Berentés Évára támaszkodunk és tőle idézünk (Berentés, 2012)

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

1. Tud örülni az életnek. Kedvvel csinálja a dolgát, nem pazarolja idejét panaszkodásra és sopánkodásra, hogy bár másként lennének a dolgok
2. A jelenben él. Vagyis nem gyötri büntudat, ha valamit elrontott. Elismeri tévedését, és a jövőben igyekszik jobban csinálni. Nem aggódik a jövő miatt sem, mert tudja, hogy amin nem lehet változtatni, azt el kell fogadnia, és hogy pontosan mit kell tennie, csak akkor lesz látható, ha a holnap mává változik.
3. Független. Kapcsolatainak alapja a kölcsönös megbecsülés, és mások jogainak elismerése saját sorsuk irányítására.
4. Fejlett a humorérzéke. Mentos minden fontoskodástól. Nem az embereken, hanem az emberekkel nevet.
5. Elfogadja önmagát és a dolgokat. Azt, hogy olyan a megjelenése amilyen (magas, alacsony, kövér, sovány nagy orrú, kis orrú stb.) Ennek az elfogadásnak köszönhetően természetesen viselkedik, nem játssza meg magát.
6. Szereti a természetet.
7. Érti mások viselkedését, nincsenek szélsőséges előítéletei embertársaival kapcsolatban.
8. Szilárd az önbecsülése.
9. Nem bonyolódik felesleges csatákba. Az értelmes változásokat igyekszik segíteni, de számára az a fontos, hogy győzzön az igazság, nem pedig az, hogy igaza legyen.
10. Becsületes. Nem hazudik.
11. Baj láttán nem keres bűnbakokat, ehelyett a megoldások lehetőségeit kutatja. Nem zavarja, ha társai nem értenek vele egyet.
12. Olthatatlan kíváncsiság hajtja. Állandóan gyarapítani akarja tudását.
13. Nem fél a kudartól.
14. Szereti önmagát

Berentés Éva némi rendszert visz az elméletekbe és kutatási eredményekbe (Berentés, 2012). Az ő összegzése szerint az érett személyiség a következő tulajdonságokkal rendelkezik:

24

1. Kognitív tulajdonságok:
 - (a) reális ön-és valóságészlelés=valóság-hű észlelés
 - (b) pozitív énkép-struktúrák =reálisan pozitív énkép, önértékelés
 1. önelfogadás
 2. fejlett realitás-és az arányérzék
 - (c) innovatív, nyitott az újra
 - (d) spirituálisan fejlett
2. Interperszonális tulajdonságok
 - (a) az emberi kapcsolataiban: elfogadó
 - (b) egyenrangú kapcsolatok kialakítására törekszik
 - (c) érzelmileg intelligens
3. Cselekvési-életvezetési jellemzői
 - (a) céltudatos akarati cselekvés
 - (b) tudatosan szervezi az életét
 - (c) életvezetését a gondolkodás és a cselekvés egyensúlya jellemzi
 - (d) cselekedeteinek háttérében stabil lelkiismereti funkciók állnak:
 1. rend iránti szükséglet,
 2. lelkiismeret,
 3. felelősségvállalás,

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
 Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
 Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

- (e) jelenidejűség
- (f) asszertívtás

A nevelőszülői tanácsadó, mint „szakmai vezető”

Fontos, hogy a szakmai műhelynek ez a része, tehát a nevelőszülői tanácsadó, mint vezető, mint tanácsadó, mint coach rész facilitálása csak olyan szakmai vezető által történhet, akinek van ilyen jellegű képesítése és tapasztalata. Ennek következtében és arra tekintettel, hogy a vezetéseméleten, a tanácsadáson, a coachingon belül többféle irányzat létezik, e részek kibontása rájuk lesz bízva. Itt a nevelőszülőség és a nevelőszülői tanácsadás sajátosságait szem előtt tartva, jelenítünk meg alap és keretező gondolatokat.

Hangsúlyoznunk kell, hogy a nevelőszülői tanácsadó nem csak vezető, nem csak tanácsadó, nem csak coach. Lehet olyan helyzet, amikor egyik sem, hanem csupán ember-társ, vagy amikor csak az egyik vagy másik, vagy kombinálnia kell a hármat.

A műhely e szakaszának nem az a célja, hogy vezetőket, tanácsadókat, coach-okat képezzen. A cél annak tudatosítása, hogy a nevelőszülői tanácsadó, ha hatékony akar lenni

- **különböző szerepeket kell felvállalnia,**
- **tudatában kell lennie annak, hogy fel kell vállálnia ilyen szerepeket,**
- **tudatában kell lennie, hogy épp milyen szerepre van szükség és,**
- **hogy épp milyen szerepben működik**

A nevelőszülői tanácsadó és a vezető szerep

25

A nevelőszülői tanácsadó ugyanolyan szakmai vezetője a hozzá tartozó nevelőszülői családoknak, mint a szakmai vezető a hozzá tartozó gyermek- vagy lakóotthonoknak.

(8. Feladat: A résztvevők vitassák meg ezt az állítást, és határozzák meg felsorolás szerűen az eltéréseket és hasonlóságokat.)

Nézzük meg, mitől lehet hatékony vezető a nevelőszülői tanácsadó.

Ebben Paul Hersey igen lényegre törő és olvasható könyvére támaszkodunk (Hersey, 1997). Könyvének címe *Vezetés eltérő helyzetekben*, mely nem csak arra utal, hogy különböző vezetési helyzetek, különböző vezetést, vezetői stílust kívánnak meg, hanem arra is, hogy nincs egy minden helyzetre alkalmas vezetői stílus. Eltérő helyzetek vannak, melyek eltérő beavatkozásokat kívánnak. Adott helyzetekben eltérő emberek vesznek részt, ráadásul ugyanabban a helyzetben ugyanaz az ember különböző állapotokban is lehet, sőt, maguk a körülmények is változhatnak. Az ilyen változó helyzetekre egyetlen vezető stílussal reagálva számolni kell azzal, hogy nem lesz hatékony, különösen nem hatásos.

Amit tudatosítani kell a vezetésről az, hogy ebben a helyzetben valaki nem maga csinál valamit, hanem másokkal csináltat (feladatokat teljesít és célokat ér el). Más megközelítésből, amikor valaki másokkal dolgozik és nem egyedül, de ő a felelős a feladatok teljesüléséért és a célok eléréséért. Ebből kiindulva a vezetés nem más, mint „az egyének vagy csoportok viselkedésének befolyásolására tett kísérlet” (Hersey, 1997: 15. old.)

Ahhoz, hogy a nevelőszülői tanácsadó vezetőként hosszú távon hatékony legyen, három képességre mindenképpen szüksége van.

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az első a megértés, pontosabban mások (elsősorban a nevelőszülő) megértése. Miért tett, vagy nem tett valamit. Miért viselkedik úgy.

A második előre látni, hogy ugyanolyan körülmények között miként fog viselkedni a másik. Hangsúlyozzuk, hogy **ugyanolyan** körülmények között.

A harmadik a másik/mások viselkedésének befolyásolása (irányítása, megváltoztatása és ellenőrzése).

Adja magát, hogy ki kell alakítani azt a vezetői stílust, amellyel sikeres lehet ebben. Ha azonosultak ezzel a mondattal, akkor becsaptuk Önöket. Az előbbi bekezdésből ugyanis más következik. Nem csupán egy vezetői stílust, hanem többet kell elsajátítani és azokat helyzethez igazodóan váltogatni. Vagyis több olyan, mások befolyásolására irányuló viselkedésmintát, amelyet azok **érezkelnek**. A vezetői stílus fő jellemzője tehát az, hogy **az érzékelhető** legyen a másik számára. A vezetésnek ugyanis meg kell nyilvánulni. És még ez sem elég, olyannak kell látszania, amilyennek a vezető szánja. Nem elég például, ha a vezető önmagát türelmesnek gondolja. Ha a beosztottjai türelmetlennek látják, az ő véleményük fogja meghatározni viselkedésüket és nem az, ahogyan a vezető vélekedik magáról.

A legismertebb vezetői stílus kategorizálás az autokratikus és demokratikus. A kutatások arra engednek következtetni, hogy ez az osztályozás nem tudja pontosan leírni a vezetői viselkedésmintákat. Hersey szerint a vezetői viselkedésminták pontosabban megragadhatóak a feladatkiadó és kapcsolattartó kategóriákkal. A feladatkiadó viselkedés fokmérője, hogy a vezető mennyire részletezi a kötelességeket és felelősségeket. Megmondja-e és ha igen, milyen részletességgel, hogy mit, hogyan, hol és kinek kell megcsinálni.

A kapcsolattartó viselkedés jellemzője, hogy a vezető a vezető képes-e két vagy többirányú kommunikációra (vagy csak ő kommunikál). Tud-e odafigyelni, megbeszélni, segíteni, bátorítani, erkölcsileg támogatni.

„A hatékony vezetők tudják, hogyan igazítsák stílusukat mindig az adott helyzethez, amikor mások viselkedését próbálják befolyásolni. Miért? Mert a legtöbb helyzetre igaz, akár egyénokről, akár csoportokról legyen szó, hogy nem létezik egy minden célra általánosan megfelelő vezetői stílus. A hatékony vezetésre való törekvésben a hiányzó láncszem legtöbbször a vezetői stílus és a beosztott felkészültségének egyeztetése. Mások viselkedésének befolyásolásához a következőket kell tenni: (1) megállapítani a beosztott felkészültségét az adott feladat elvégzésére; (2) a helyzetnek leginkább megfelelő vezetői stílust alkalmazni.”

A hatékonyság boncolgatásánál láttuk, hogy akkor vagyunk hatékonyak, ha azzal, amink van a lehető legjobb eredményt érjük el (a teljesítmény és a teljesítmény eléréséhez felhasznált ráfordítások közötti dinamikus viszonyszám). Azzal, amink van, nem azzal, amink kellene, hogy legyen a jó eredményhez. Mindig azzal kell számolnunk és dolgoznunk, ami rendelkezésre áll.

Különösen igaz ez akkor, amikor teljesítményproblémák állnak elő. Ha a nevelőszülő teljesítménye visszaesik, akkor a nevelőszülői tanácsadónak a vezetői stílusán kell változtatnia. Ez nem azt jelenti, hogy nem vesz tudomást a problémákról. Ellenkezőleg, vállalja a beavatkozás és visszafordítás felelősségét. Tudva azt, hogy a beavatkozást és visszafordítást a nevelőszülő **jelenlegi** felkészültségéhez kell igazítani, hogy a nevelőszülőt annak megfelelően kell kezelni, ahogyan jelenleg teljesít, nem pedig úgy, ahogy általában szokott.

Ez nem engedékenységet jelent (persze azt is, ha az szükséges). Benne van a hatalom használata, mert egy vezetőnek a hatalmát érzékeltetnie is kell. Legyen ez pozíciós hatalom, vagy személyes hatalom. Természetesen ezt is a helyzethez igazodva. Például, ha a nevelőszülőnek alacsonyabb a felkészültségi szintje ott a pozíciós hatalmat, magasabb felkészültségi szint esetén a személyes hatalmat.

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Honlap: www.szgyf.gov.hu

(A pozíciós hatalom a vezető jutalmazási, büntetési és szankcionálási jogát jelenti. A pozíciós hatalom a szervezettől származik, pontosabban fentről kapjuk. A pozíciós hatalmat úgy is tekinthetjük, mint jutalmazásra és büntetésre adott hatáskört.)

A személyes hatalom azt fejezi ki, hogy valaki mennyire képes bizalmat, megbecsülést kiváltani azokról az emberekből, akiket megpróbál befolyásolni. ... a személyes hatalom a beosztottak hajlandóságából származik, vagyis hogy mennyire hajlandóak követni a vezetőt.” A személyes hatalom nem kintről, felülről származik, hanem a vezetőtől magától. A vezető tudásának, készségeinek és tapasztalatának elismeréséből, valamint a vezető és beosztottjai közötti jó kapcsolatból. Egyrészt rendelkezik elismerésre méltó tudással, információkkal, készségekkel és tapasztalatokkal, másrészt ezeket a beosztottak értékelik és nagyra becsülik, és ki tudott alakítani és jó kapcsolatot munkatársaival.

Összefoglalásképp: az a helyzetorientált vezető „aki felismeri, hogy a viselkedés befolyásolása nem esemény, hanem folyamat. A folyamat két részből áll: egyrészt a vezető felméri a beosztott felkészültségét arra a feladatra, amelyet el akar vele végeztetni, másrészt biztosítja a megfelelő szintű irányítást és támogatást. A helyzetorientált vezető tekintettel van az *emberekre*, és összpontosít az *eredményekre* is, úgy *viselkedik*, hogy mindenki sikeres legyen. Ehhez „két dolog szükséges: azok felkészültségének ismerete, akiket befolyásolni próbál, valamint az a képesség, hogy viselkedését a helyzethez tudja igazítani ...”

9. Feladat: A műhely vezetője modellezen egy vezetői beavatkozást néhány résztvevővel. A résztvevők hozzák az esetet. Először vezető szerepben a műhely vezetője, beosztottak szerepben a műhely néhány résztvevője. Az akvárium módszert (fishbowl method) alkalmazva. Majd megismételni, úgy, hogy valaki a résztvevők közül vállalja a vezetői szerepet.

A nevelőszülői tanácsadó, mint tanácsadó

27

Peter Block szerint „Minden alkalommal tanácsadást valósítunk meg, amikor megpróbálunk változtatni vagy javítani egy helyzeten, de a megvalósításba nincs közvetlen beleszólásunk. Ha van beleszólásunk, akkor nem tanácsadók vagyunk, hanem vezetők.” (Block, 2005: xxi). Szóval a „tanácsadó olyan személy, aki helyzeténél fogva bizonyos hatással lehet egy személy, egy csoport vagy egy szervezet életére, de akinek nincsen közvetlen hatalma a változtatások elvégzésére vagy programok megvalósítására. Vezető ezzel szemben az, aki közvetlenül felelős az akcióért. Abban a percben, amint közvetlen felelősséget vállaltunk, vezetői szerepet vettünk fel.” (Block, 2005: xxi)

Innen ered a nevelőszülői tanácsadó dilemmája: vezető vagy tanácsadó vagyok? Amennyiben mindkettő: milyen helyzetekben tanácsadó, és milyen helyzetekben vezető? Hogyan lehet összeegyeztetni e két szerepet?

Támpontot nyújthat ehhez szintén Block.

Szerinte, amikor az ügyfél nevében vagy helyette cselekszünk, akkor a helyettesei leszünk, vagyis átmegyünk abba a szerepkörbe, amiben ő van, átvesszük tőle a feladatot. Nem tanácsadója leszünk, hanem helyettese. Vagyis akkor, amikor a nevelőszülő azt mondja, hogy „egyeztess le kérlek ezt a gyámmal”, „győzd meg a gyermeket”, stb. és mi megtesszük, akkor átvesszük a feladatát. Mondhatni helyettes nevelőszülők leszünk. Meg lehet ezt is tenni, csak tudatában kell lenni, hogy ekkor nem tanácsadói szerepben vagyunk, hanem megoldó szerepben.

A megoldó megoldja azt a problémát, amelyet az ügyfélnek kell megoldani, vagy az ügyfél dolga megoldani. Helyette cselekszik. A tanácsadó mást tesz. Munkájának célja, vagy mondjuk kívánt eredménye, hogy valamilyen változást idézzen elő. Ez a változás kétféle lehet. Első szintje

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt pro-

jekt

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

a tanácsadásnak arra irányul, hogy valamilyen strukturális, eljárásbeli vagy éppen kulturális változás jöjjön létre. A nevelőszülőre vonatkoztatva lehet ez a gyermek ruhatárának átalakítása, iskolaváltás, lakás átrendezése, sportválasztás, hogyan tudja hatékonyan teljesíteni az adminisztrációt stb. Második szinten a változás akkor következik be, ha az ügyfél, esetünkben a nevelőszülő, valami újat tanul. Például, hogyan tudja elérni, hogy a gyermek csak naponta kétszer csapja be az ajtót maga után vagy hogyan tudja túrni és átalakítani vérszerinti szülők ellenségességét, hogyan tudja felismerni a gyermek hangulatváltozásainak okait, hogyan kezelje a gyámok különböző attitűdjét, stb.

Legáltalánosabb értelemben a tanácsadás bármilyen olyan változásra/változtatásra irányuló tevékenységet jelent, amelyet egy olyan rendszerben végzünk, amelynek nem vagyunk részei. A nevelőszülői tanácsadó vonatkozásában, minden olyan tevékenységet, amely a nevelőszülői családra irányul, tekintettel arra, hogy ő nem része a nevelőszülői családnak, mint rendszernek.

Valahányszor tehát, amikor javaslatot teszünk valakinek, aki döntési helyzetben van, az tanácsadás. Ahhoz pedig, hogy ez hatékony legyen, három készséggel kell rendelkezni: technikai, interperszonális és tanácsadói készséggel.

Technikai: érteni kell, hogy miről beszél az ügyfél, vagyis érteni kell az adott szakmához. A nevelőszülői tanácsadónak értenie kell a neveléshez.

Interperszonális: ilyen például a gondolatok megfogalmazása, a meghallgatás, az ésszerű egyet nem értés, a támogatás adása (Block, 2005: 5).

Tanácsadói: szerződéskötés, adatgyűjtés, felfedezés, visszacsatolás. Ezeket itt most nem részletezzük terjedelme és sokrétűsége okán, legyen ez a szakmai műhely vezetőjének feladata (Block vagy bármely más tanácsadással foglalkozó munka alapján).

Amire ki kell térnünk, az a tanácsadói szerep. Ed Schein szerint (idézi Block, 2005) a tanácsadói szerepnek három lehetséges változata van: szakértői szerep, szakmunkási szerep, együttműködő szerep. Hogy melyiket választja a tanácsadó, az függhet az ügyfél egyéni jellemzőitől, a feladat jellegétől, de a tanácsadó személyes preferenciáitól is. Egyik sem jobb, és nem rosszabb a másinál, pontosabban akkor rossz, ha nem a helyzetnek megfelelően választjuk meg. Ha mondjuk, az együttműködésre fektetjük a hangsúlyt miközben szakértői tevékenységre van szükség.

A szakértői és szakmunkási szerep (részletesen ld. Block, 2005: 22-25) csak kivételes lehet a nevelőszülői tanácsadó vonatkozásában. Amennyiben nem kivételes, akkor eleve diszfunkciót jelez. Eltérően az együttműködő szereptől, itt a tanácsadó azzal az előfeltevéssel él, hogy a megoldásra váró problémákat csak az ő szakértelmének és a nevelőszülő helyzetéről, gyermekéről, működéséről, család és tágabb rendszerekről való ismereteinek egybegyűrésével lehet hatékonyan kezelni. Itt nem a nevelőszülői tanácsadó oldja meg a nevelőszülő problémáját, hanem hasznára van, mondhatni segít a nevelőszülőnek a probléma megoldásában. E szerepben elvárás, hogy a nevelőszülő „vegyen részt az adatgyűjtésben, az elemzésben, a célok megfogalmazásában az akcióttervek kidolgozásában, végül pedig, hogy vegye ki a rá eső részt a sikerből illetve kudarcból” (Block, 2005: 26).

Az együttműködő szerep van legközelebb a coach szerepéhez. Nézzünk rá ezért mintegy ízelítőül a coachingra.

10. Feladat: A műhely vezetője modellezen egy tanácsadást valamelyik résztvevővel. A résztvevők hozzák az esetet. A tanácsadó szerepben a műhely vezetője, ügyfél szerepben a műhely valamelyik résztvevője. Az akvárium módszert (fishbowl method) alkalmazva. Majd megismételni, úgy, hogy valaki a résztvevők közül vállalja a tanácsadói szerepet.

A nevelőszülői tanácsadó, mint coach

Azért, hogy fogalommeghatározás is legyen, idézzünk néhányat

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

- a) Az International Coach Federation (ICF) definíciója szerint: A coaching az ügyféllel való partneri együttműködés, olyan gondolatébresztő és kreatív folyamat, amely arra inspirálja az ügyfelet, hogy a legtöbbet hozza ki önmagából személyes és szakmai szempontból is.
- b) egy más meghatározás szerint a coaching:
 - a. egy eredményorientált kontextusban zajló dialógus, melynek során a coach azokat a válaszokat segíti felszínre, amiket az ügyfél valószínűleg tud, bár világosan soha nem fogalmazott meg
 - b. tanulásról szól, azzal együtt, hogy a coach nem tanár, és nem feltétlenül kell jobban tudnia a dolgokat az ügyfélnél
 - c. de leginkább arról szól, hogy tegyünk fel kérdéseket, mintsem tálcán kínáljuk a válaszokat. (Zeus – Skiffington, 2000)

A coaching történetében a fordulópontot egy teniszedző jelentette. Timothy Gallwey 1974-ben adta ki a „The Inner Game of Tennis” c. könyvét melynek központi gondolata az volt, hogy a játékosnak nem csak a háló túlsó oldalán lévő ellenséggel kell megküzdenie, hanem a belső, a játékoson belül lévő ellenséggel is. Ez az ellenség az elme, a kritikus, a hibákat feltáró, a hibákra rámutató, és azokra megoldásokat javasoló, a félelmeket és kétségeket belső monológokkal felerősítő elme. Ezt az ellenséget kell a játékosnak legyőznie. És megtanulnia a gondolkodás nélküli „test bölcsességére” (Kelló, 2014). A coach feladata ennek elősegítése. Nem tanítással (technikák és ismeretek átadásával), hanem a tanulás elősegítésével, előmozdításával. (Kelló, 2014). Egy jó coach nem a problémákra összpontosít, hanem a megoldásra, pontosabban a pozitív kimenetre. Azért fontos ez a megkülönböztetés, mert a probléma megoldás lehet valamilyen negatív eredmény is, vagyis a probléma megszűnése (pl. gyakori indulatosság a gyermekekkel). A pozitív kimenet ezzel ellentétben mindig egy erősség megjelenése (pl. az esetek 50%-ban higgadt maradok).

Mindehhez szükséges az, hogy a coach tudjon jelen lenni. A coaching idejére teljes figyelmét az ügyfének adni. Együtt jár ez azzal, hogy tudjon hallgatni. Figyelmesen hallgatni. Annyira figyelmesen, hogy észrevegye azokat a mozzanatokat, amelyek a pozitív kimenet szempontjából fontosak lehetnek. Ha észrevette azt tudja megosztani. Nem állításokkal, kijelentésekkel, hanem elsősorban kérdésekkel. A kérdések pedig nem a problémát és okait boncolgassák, hanem tudatosításra és/vagy további lehetőségek feltárására irányulnak (a pozitív kimenet érdekében).

A coachnak ez az attitűdje és működése mindig egy strukturált folyamatban jelenik meg. Ez coaching típusonként eltérő lehet, de leegyszerűsíthető négy elemre, mely mindegyik coaching típusban jelen van. A lényeg, hogy e négy elem nélkül nem lehet coaching-ról beszélni:

Mit szeretne az ügyfél (Cél)
 Mi van most (Jelen helyzet-valóság)
 Mit lát maga előtt (Lehetőségek)
 Mit tud ezért tenni (Cselekvés)

A coaching célja - mert a coach mindig erre kap megbízást - valamilyen változás elérése. Itt viszont meg kell állnunk és felhívunk a figyelmet minden változás feltételére, amely tulajdonképpen egy paradoxon:

„A változás nem attól jön létre, hogy megpróbálunk kényszert, rábeszélést, belátást, értelmezést, vagy ehhez hasonló dolgokat alkalmazni.

A változás sokkal inkább attól jön létre, hogy az ügyfél - legalább az adott pillanat erejéig - felhagy azzal, amivé válni akar, és mindent megtesz azért, hogy azzá váljon, ami ott és akkor ő.” (Beisser, 1970, p. 77)

Összefoglalva a nevelőszülői tanácsadó coach szerepben:
legyen jelen

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
 Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
 Honlap: www.szgyf.gov.hu

*figyeljen: a nevelőszülőre, ne a problémára ne a feladatra, a nevelőszülőre, mint egyénre, mint egyedi és megismételhetetlen emberre ítékezés nélkül
manipuláció nélkül
erősségekre összpontosítva
hallgatva
pontos kérdésekkel és
pontos visszacsatolásokkal
közreműködik a helyzet feltárásában
célok meghatározásában
lehetséges válaszok beazonosításában
a döntést a nevelőszülőnél hagyva.*

11. Feladat: A *műhely vezetője modellezen egy coach jellegű nevelőszülői* tanácsadói beavatkozást valamelyik résztvevővel. A coach szerepben a műhely vezetője, ügyfél szerepben a műhely valamelyik résztvevője. Az akvárium módszert (fishbowl method) alkalmazva. Majd megismételni, úgy, hogy valaki a résztvevők közül vállalja a coach jellegű beavatkozási nevelőszülői tanácsadó szerepet.

12. Feladat: A résztvevők 5-6 fős csoportokban azonosítsák be a coaching és tanácsadás eltérő illetve hasonló elemeit.

3. A nevelőszülői tanácsadó feladata és helye a gyermekvédelmi szakellátásban

A nevelőszülői támogató szerepe

A nevelőszülői tanácsadó feladatait a vonatkozó jogszabályok egyértelműen rögzítik. E képzés eleme lesz, hogy ezeket csoportokban a résztvevők összegyűjtsék. Látni fogják egyrészt, hogy nem lesz hosszú a lista. Azt is, hogy szükséges a kibontásuk, konkretizálásuk, illetve hogy egy dologra leegyszerűsíthetők: nevelőszülő **hasznára lenni** feladataiban és kihívásaiban, a gyermek szükségleteinek megfelelő **gondozás-nevelés érdekében**.

Érzekelnünk kell ebből a felvezetésből, a feladat nem változik, a hangsúly viszont igen. Volt idő, amikor a nevelőszülői tanácsadó nevelőszülői felügyelő volt, van olyan ország, ahol most is az. (Egyesült Királyság: Supervising Social Worker). A nevelőszülők számának csökkenése viszont többek között annak tudható be, hogy felügyelve és túlterhelve, magukra hagyva érzik magukat.

Visszatérve a felvezetésre, két dologra lehetett figyelni: hasznosnak lenni és azt a gondozás-nevelés érdekében.

A nevelőszülői tanácsadó hasznosságát, sallangoktól mentesen az egyéni gondozás nevelési tervben lehet rögzíteni. Mondhatjuk azt is, hogy a szakmai és egyéb vezényszavakat, illetve motivációs terminusokat itt lehet aprópénzre váltani. Itt határozhatóak meg konkrét gyermek vonatkozásában a nevelőszülő, ehhez kapcsolódóan a nevelőszülői tanácsadó (és mások) feladatai. Itt nagyon pontosan és vitathatatlanul elkülöníthetők a kompetenciahatárok. Érzékelhetővé és nyilvánvalóvá válhat kinek-kinek a munkája. Mielőtt ezt részleteiben feltárjuk, ki kell emelni, hogy a hasznosság magában foglalja a támogatást, a rendelkezésre álláson túl az ellenőrzést, ha szépen akarunk fogalmazni a támogató jellegű monitoringot is. Nem a hibák feltárása és hibakeresés örömeért, nem félelemből. Hanem..... és fejezzék be a mondatot a résztvevők.

Az egyéni gondozási-nevelési terv.

Nem szeretjük, nem véletlenül. A formája miatt. Mert kötelező. A haszna/értelme nem tisztázott, és ez csökkenti a motivációt. Pedig lenne értelme, van értelme és haszna is. Nem csak a gyermek számára, hanem számunkra is. Olyan a szakmánk, amelyben nem sok sikerélményt tapasztalunk. Szeretnénk, ha a gyermeknél változásokat tudnánk elérni, ha jobban érezné magát, ha könnyen be tudna illeszkedni, ha nem érezné kevesebbnek magát, és folytathatnánk. Hétköznapi célok ezek, ezért is erős a kudarcélmény, pontosabban kudarc érzés. Hétköznapi célok egy hétköznapi szülőnek, hétköznapi gyermekkel. A nevelőszülői család, és az ott nevelkedő gyermek nem hétköznapi. Tudjuk ezt, mégis tervezéskor elbátortalanodunk. Hétköznapi célokat szeretnénk tervezni, a gyermekek viszont nem hétköznapiak. Aggályos számunkra, hogy lehet-e más nem hétköznapi célokat tervezni. Elfogadhatóak-e ezek a társadalom, a szakma, a feleltesek számára vagy számunkra? Indokolhatóak-e ezek a célok? Az eredmények sokszor észrevétlenek, semmiképp nem látványosak, és legtöbbször hosszabb idő után érzékelhetők,

Az egyéni gondozási-nevelési terv értelmes használata a kudarc és elégedetlenség érzés, a bátortalan-ság/elégedetlenség érzés elkerüléséhez és kiküszöböléséhez jó eszköz lehet. Fontos megjegyezni az érzés kifejezés tudatosan használt. Paradigmaváltásra van szükség, de nem azok részéről, akik a munkánkat megítélik, hanem a részünkről. A paradigmaváltás abban áll, hogy munkánkat nem az elvárásainkhoz vagy mások valós vagy vélt elvárásaihoz igazítjuk, hanem a *gyermekhez*, a gyermek élettörténete által meghatározott jelenlegi állapotához és lehetőségeihez, mely lehetőségek egyike mi vagyunk. Az egyéni **gondozás-nevelési terv** ennek az áttervezésnek az elengedhetetlen feltétele és eszköze.

Az egyéni **gondozási-nevelési** terv két pillére: szedd össze, hogy mit tudsz a gyermekről, a célokat igazítsd az így megismert gyermekhez. Nyomozz, légy stratégia. Ha jól belegondolunk, nem csak izgalmas (a nyomozás a könyvekben

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Honlap: www.szgyf.gov.hu

és filmekben mindig az), hanem kreatív is. A nyomozás és célmeghatározás (a stratégia) ugyanúgy igényli a kreativitást, mint a célhoz vezető út megtervezése. Alkotni szeretünk, az pedig a finom ironia ellenére is látszik, hogy a munkánk alkotó/kreatív munka.

Itt meg kell, hogy álljunk. Nekem, mint nevelőszülői tanácsadónak nem csak a gyermeket kell megismernem, hanem ismernem kell a nevelőszülő, a nevelőszülői szűkebb és tágabb családot. A nevelőszülő élet-történetét, erősségeit, gyengeségeit, kibontakoztatható és rendelkezésre álló lehetőségeit. Azt, amire képes, és amire nem. Személyiségét és fizikai állapotát. Világnézetét, értékrendjét. Anyagi lehetőségeit, szellemi kvalitásait. Közlekedési lehetőségeit. Ingatlana állapotát. Egyszóval nagyon kell ismernem. Csak így lehet az adott gyermek vonatkozásában reális célokat kitűzni és feladatokat meghatározni. Csak így tud a nevelőszülő hatékony lenni. Ha erőforrásaihoz igazítjuk a feladatait, nem pedig bármilyen nemes, de elérhetetlen „szakmai” ábrándhoz. Összefoglalva: hatékonyságunk érdekében először jó alaposan ismerjük meg a nevelőszülő, és aztán a gyermeket, akit elhelyeznek, vagy el szeretnének helyezni nála (Id, hatékonyság és vezetés).

Ha a nevelőszülő és a gyermeket meg tudtuk ismerni, akkor a céljainkat hozzá tudjuk igazítani. A célok pedig így reálisak és megvalósíthatóak lesznek. Amennyiben ezt dokumentáljuk, nem felejtjük el, hogy honnan indultunk, mit tettünk a cél elérése érdekében. Visszatekintve egyértelműsíthető, hogy a cél megvalósulása minek köszönhető, akárcsak az esetleges sikertelenség. Mi tudható be nekünk és mi a körülményeknek. Látni fogjuk a sikereinket, melyek nem hétköznapi sikerek és nem látványosak - külső szemlélőnek. Azonban, ha látjuk honnan indultunk, meglehetősen látványosak lehetnek - számunkra. Sikertelenség esetén pedig felmérhető az elakadás, új célokat lehet kitűzni és elérésüket megtervezni.

Fritz Perls szerint teljesen félreértelmezzük a felelősség fogalmát (Perls, 2004). A felelősség³ (responsibility) tulajdonképpen nem más, mint a reakció megválasztásának képessége, a felelés képessége (response/válasz – ability/képesség). Ahhoz, hogy válaszolni tudjunk, kell, hogy tudjuk, mire válaszolunk (ismernünk kell a nevelőszülő és a gyermeket). Ha ez ismert és jól értelmezett, akkor felelnünk kell rá. Amelyhez feleletekre van szükség. A hangsúly a többes számon van. Ha csak egy válaszunk van minden kérdésre, ha csak korlátozott számú válaszunk van a felmerülő kérdésekre, nagy az esély arra, hogy rossz választ adunk. Ha minden kérdésre csak egy válaszunk van, vagy ha sok kérdésre csak kevés válaszunk, akkor nagy a veszélye annak, hogy ezeket a válaszokat „húzzuk rá” a kérdésekre. Nem választhatjuk meg feleleteinket, mert nincs miből választani. A reakció megválasztásának képességénél a hangsúly a választáson van. Több reakción van, amik közül választhatok.

Például minden előzmény nélkül kihelyeznek egy gyermeket a nevelőszülői családba (innen már feltételezzük, hogy ismerjük a nevelőszülő). Semmit nem tudok róla, pontosabban csak nagyon keveset, mondjuk, hogy ki kellett emelni a családból, mert az apja rendszeresen megverte, az étkezésük viszont nem volt ennyire rendszeres, az iskolában agresszív. A reakciónk a három ismert problémára: szelíd/kedves vagyok hozzá, enni adok neki és másnap elküldöm iskolába. Ez a repertoár, amiből választani tudok. Elküldöm iskolába, mert ezt írja elő a jogszabály, ezt várja el tőlem a főnököm, a gyermekjogi képviselő, a gyám, a gyámhivatal. Azonban ha tudom azt is, hogy egy a bántalmazás traumájához a kiemeléssel (bármennyire

³ A felelősség angolul többek között responsibility és accountability. Felelős pedig responsible és accountable. Response=válasz, account=elszámolás. Able=képes, ability=képesség.

is indokolt) hozzáadódik egy újabb trauma, amelyet előbb kezelni kellene a biztonság és intimitás megteremtésével, akkor van más válaszom, más reakcióm is, felelet képes vagyok. Amennyiben nem engedem iskolába, hanem először a gyászfeldolgozáshoz szükséges intimitást és a biztonságot próbálom megteremteni számára, választottam a lehetséges reakciók közül. Természetesen ez nem egy szokványos válasz, ezért akár felelősségre is vonhatnak. De ha felelősségre vonnak, felelet-képes vagyok, indokolni tudom a cselekedetemet, válaszomat, választásomat.

Meg tudom indokolni, el tudok számolni, van válaszom arra, hogy miért így jártam el. Feleletképes vagyok az elszámolás értelmében is, mert el tudok számolni reakciómmal/válaszommal. Adott számomra az elszámolás képessége felelősségre vonás esetén, vagyis adott a felelősségre vonhatóságom (accountability). Ha csak egy válaszom van, nem tudom megindokolni miért azt választottam. Mert igazából nem is választottam, csak reagáltam.

Mindezeket összefoglalva tehát megállapíthatjuk, hogy az egyéni **gondozási-nevelési** tervnek van haszna számunkra is. Egyrészt önvédelmi és énerősítő mert:

- tudunk és merünk megvalósítható célokat kitűzni,
- egyértelműsödik és vállalható ezeknek a céloknak az értéksége,
- a célok megvalósulnak, mert több válaszunk is van a felmerülő kihívásokra,
- ezért sikerélményünk van,
- ha nem valósulnak meg feltárható az oka (mely nem mindig a nevelőszülői tanácsadónak, nevelőszülőnek betudható),
- válaszni tudjuk a kompetenciákat, a megtett intézkedéseket, a körülményeket, külső behatásokat és ezek eredményre gyakorolt hatását.

Másrészt önvédelmi, ha felelősségre vonnak, a fentiekben vázoltak birtokában felelet képesek vagyunk, meg tudjuk indokolni mind az eredményt, mind a választott tevékenységeket.

33

Az elsődleges haszonélvező azonban a gyermek.

A nevelés tudatos tevékenység, ennek következtében elengedhetetlen része a tervezés, a cél és módszerek meghatározása, értékelése, adott esetben módosítása. Valamire nevelünk. Az egyéni-gondozási és nevelési terv ezt a tudatos tevékenységet hivatott elősegíteni.

Tervezni csak úgy lehet, ha van amivel vagy ami alapján tervezni. Tervezni azzal és az alapján lehet, ami a gyermekről és a nevelőszülő felkészültségéről (ld. vezetés) ismert.

Célt csak ezen ismeretek alapján és ezek figyelembevételével lehet meghatározni.⁴ Ehhez természetesen ismernünk kell a gyermeket (most a gyermeket emeljük ki, korábban a vezetésnél a nevelőszülő megismerésének fontosságát is megjelenítettük). A gyermek ismerete nélkül nem hivatkozhatunk az ő érdekére. Honnan tudnám mi az érdeke, ha nem is ismerem. Ha nem tudom, mi az érdeke azt se tudhatom, miként járhatok el az érdekében. Ismernem kell a tüneteket, és a tünetek mögött álló okokat. Az okok ismerete alapján pedig meghatározható a cél, és megtervezhető az elérése.

⁴ Fontos elkülöníteni a nevelő céljait és a gyermek érdekét. A kettő egybeeshet, de mindig legyünk gyanakvók és vizsgáljuk meg: amikor célt tűzünk ki az a mi célunk, vagy a gyermek érdeke. Ha nem ismerjük a gyermeket, akkor csak a mi célunk lehet.

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A gyermek megismerése nem egyszerű feladat, nem véletlen a korábban alkalmazott nyomozói hasonlat. Feltehetően nem lesz elegendő az iratok tartalma. Fel kell térképezni a gyermek addigi élettörténetét is a szülőktől, gyermekorvostól, védőnőtől, alapellátás szakemberétől, óvónőitől, tanítóitól, tanáraitól stb. kapott információk alapján. Ehhez ad jó eszközt számunkra a **gondozási-nevelési** terv.

Vizsgáljuk és elemezzük ezt a tervet, pontosabban az adatlapját közelebbről.

Ha lebontjuk az egyéni **gondozási-nevelés** terv formai követelményeit, tartalmát három kérdésre lehet lebontani:

Mi van a gyermekkel?

Mit akarok elérni vele?

Hogyan tervezem elérni? (itt jelennek meg a feladatok és „felelőségek”, vagyis a nevelőszülő és egyéb szakemberek „felkészültsége”/lehetőségei)

A kérdések másképp:

Miért?

Mit?

Hogyan?

A három kérdés viszonylatában az adatlap nagy hiányossága, hogy nem minden esetben kérdez rá egyértelműen a gyermek állapotára. Előttörténetre is csak egy helyen az okra is egy helyen Célszerű lenne minden pontnál és alpontnál az állapot és okok leírása (Miért?). Ehhez lehetne igazítani a célokat (Mit?) és a feladatokat/módszereket (Hogyan?).

Ha eltekintünk a formai keretektől és csak szempontrendszerként tekintünk az egyéni **gondozási-nevelési** tervre, nem csak tervünk lesz, hanem folyamatosan és szükség szerint felülvizsgálva, módosítva ott lesz a gyermek egész élettörténete, a hozzá igazított célrendszer és azok megvalósítási módja, „felelősökkel”. Ez a gyermek identitása szempontjából is fontos. Egy részletes és folyamatosan aktualizált GH-1 űrlapból a gyermek későbbiekben megismerheti egész élettörténetét. Nem lehet megelégedezni arról, hogy valószínűleg nem lesz az életében egy állandó személy, aki vissza tud emlékezni a teljes élettörténetére. Sok gyermek megél gondozási hely változtatást, ezzel elveszhet az életeseményekről való tudás egy része is. Egy jól vezetett egyéni **gondozási-nevelési terv** lehet az, amiből később is össze tudja rakni élettörténetét. Az élettörténeti könyv mellett.

Összefoglalva: Az egyéni **gondozási-nevelési terv** nem csupán kötelező, hanem nagyon hasznos is. Ha számunkra értelmezhetetlen és diszkomfortos jelenlegi formájában, tekintsünk rá úgy, mint szempontsorra, és mindegyik szempontnál vázoljuk fel, hogy miért, mit és hogyan kell eleget tenni a benne foglaltaknak. Ezáltal képet kapunk a gyermekről, élettörténetéről, melynek ismeretében hozzá és a nevelőszülő lehetőségeihez igazított célokat valamint feladatokat tudunk megfogalmazni, miközben meg is tervezzük elérésének módját. Mert mindez összefügg:

- a gyermeket környezetéből különböző hatások érik
- ezek történetekben jelennek meg
- a történetek formálják személyiségét (az identitását, énjét)
- ismernünk kell ezeket a történeteket
- ismernünk kell a nevelőszülőt (az ő történetét és lehetőségeit)
- hogy tervezhessük a gyermek jövőjét (túlélését)
- ezen belül a nevelőszülő és a nevelőszülői tanácsadó feladatait
- és ezeket dokumentálnunk is kell, hogy (vissza) követhető legyen a mi szerepünk is e történetben

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Honlap: www.szgyf.gov.hu

- nem mellékesen, hogy a gyermek számára fennmaradjon a története.

A jogszabályban és a jogszabályban foglaltakon kívüli feladatok összegyűjtése és csoportosítása a műhelymunkában résztvevőkkel közösen

Jogszabályban rögzített konkrét feladatok meghatározása: *gondozott gyermek egyéni gondozási-nevelési tervének elkészítése; látogatás legalább 3 hetente; tanácsadás; ellenőrzés; utógondozás; működtető tájékoztatása; továbbképzésen való részvétel lehetőségének biztosítása.*

A jogszabályban foglaltakon kívüli feladatok meghatározása: *Várható elemek: gyermekek befogadásának előkészítése; gyermekek szállítása gondozási helyre, kapcsolattartásra; nyári táborozások, kirándulások előkészítése és lebonyolítása; továbbképzések szervezése és lebonyolítása; nevelőszülők toborzása és környezettanulmány, első és második interjú elvégzése; információáramlás oda-vissza a nevelőszülő és működtető között; a nevelőszülők foglalkoztatási jogviszonyából eredő feladatok végzése (szabadság nyilvántartás és bérlapok aláírása), stb.*

4. Együttműködés az alapellátás és szakellátás szereplőivel

A gyermekjóléti alap- és gyermekvédelmi szakellátás együttműködése állandó és nem ritkán indulatokat generáló témája a szakmai diskurzusnak és gyakorlatnak.

A továbbiakban az együttműködés lehetséges területeit, a megvalósítás módjait és eszközeit tekintjük át

”Nevelésbe vétel

A nevelésbe vételre irányuló eljárást illetően megalapozott álláspont lehet, hogy együttműködési szükséglet a jogszabályban előírt dokumentumok megküldésén és az egyéni elhelyezési terv elkészítésén kívül nincs.

1) Dokumentumalapú információcsere:

A szakértői vélemény és az elhelyezési javaslat és terv elkészítéséhez szükséges dokumentumok nem minden esetben érkeznek meg időre a szakszolgálathoz, valamint nem minden esetben tartalmazzák kellően átfogóan, de lényegre törően a szükséges információkat. A tapasztalat azt mutatja, hogy a terepen dolgozó gyakorlati beállítódású szakemberek között vannak, akik a szociális segítő munkára fektetnek (helyesen) hangsúlyt, az adminisztratív munka iránt ugyanakkor mérsékelt elkötelezettséggel bírnak és a fentiekben hivatkozott dokumentumokat is ide sorolják.

A gyermek sorsrendezése érdekében elengedhetetlen a kellően átgondolt és szükséges információkat tartalmazó, határidőre rendelkezésre álló dokumentált információ. Ez az információ rendelkezésre állhat: a) digitalizált⁵, b) papír vagy c) szóbeli közlés formájában is.

- a) A hiteles elektronikus információszolgáltatás csak részben elterjedt, különösen a hatósági munkában behatároltak ennek a lehetőségei. A szakszolgáltatás és az alapellátás viszonylatában nagyobb teret szükséges biztosítani, idő- és anyagi erőforrás takarékoság miatt is.
- b) A gyermekeink védelmében adatlap-rendszer nem hatékony és felhasználóbarát, átdolgozása javasolt.

2) Személyes egyeztetés:

A személyes, szóban történő információátadás keretei nem előírtak. Amennyiben tényként kezeljük a terepen dolgozó szakemberek személyes kapcsolatokra irányuló igényét és adminisztratív munkával kapcsolatos averzióit, előtérbe kell helyezni az információátadás ezen formáit.

- a) A szakellátásba való bekerülés optimális időpontjának meghatározása a gyermekvédelem érintett szereplőinek együttes döntését igényli, például egy-egy esetkonferencia keretében. (Révész, 2010: 2)
- b) A szakértői vélemény kialakítása folyamatában elengedhetetlen az alapellátás családsegítője és esetmenedzsere és a szakértői bizottság személyes egyeztetés keretében történő információcsereje.

⁵ Az adatvédelmi kockázatok kiküszöböléséhez szükséges feltételek biztosítása mellett.

- c) A szakértői vélemény kialakításának bizottsági ülésén javasolt az általános alapellátási szempontok megjelenítése egy, a konkrét ügyben nem érintett alapellátási szakember részéről oly módon, hogy álláspontjának kikérése kötelező legyen.
- d) Az egyéni elhelyezési javaslat és terv elkészítésébe be kell vonni az alapellátás érintett szakemberét is. A jogszabály módosítást megelőzően az elhelyezési értekezlet erre kiváló alkalommal szolgált, különösen azon szakszolgálatoknál, ahol az értekezletet két részre bontották, és lehetőség volt az álláspontok előzetes egyeztetésére a szülő és gyermek részvételét megelőzően. Jelen helyzetben az elhelyezési értekezlet szerepét átvette a gyámhivatali tárgyalás, miközben az funkciójában sem alkalmas erre, különös tekintettel arra, hogy a tárgyalásra az eljárás elhúzódása elkerülése érdekében az elhelyezési tervnek készen kell állnia. Az adekvát elhelyezési terv érdekében tehát a szakszolgálatnak a tárgyalást megelőzően egy értekezletet vagy esetmegbeszélést kellene összehívnia. Ez a jelenlegi feltételek mellett nemcsak az alapellátás számára jelent csaknem leküzdhetetlen kihívást, hanem valamennyi szereplő, különösen a szülő számára is. Az elhelyezési értekezlet jogintézményének visszaállítása különösen indokolt. Az eljárás egyszerűsítésére ez nincs hatással, miközben hatékonysága lényegesen javul.
- e) A megfelelő gondozási hely kiválasztása érdekében, ha van választási lehetőség, célszerű több gondozási helyet felajánlani a gyermeknek a megismerés lehetőségével. A gyermeket az esetmenedzser és a leendő gyermekvédelmi gyám közösen kísérelje el. Érvényes eljárás legyen ez abban az esetben is, ha nincs választási lehetőség. Értékes információkkal, meglátásokkal szolgálhat a családsegítő és/vagy az esetmenedzser a megfelelő illesztéshez és illeszkedéshez.”
(Bogács, 2018: 9-13)

5. Együttműködés a gyermekvédelmi gyámokkal

A nevelőszülői jogviszony és a gyermekvédelmi gyámság bevezetést követően 2015-ben készült egy módszertani ajánlás a nevelőszülő, a nevelőszülői tanácsadó és a gyermekvédelmi gyám együttműködésének elősegítése érdekében (Módszertani Ajánlás, 2015). Hivatalosan nem történt meg a kiadása, viszont több szakember igen alapos munkáját tartalmazza, részletezve az együttműködés módjait és hogyanját. Annyira alaposan, hogy idáig jobb írás nem is született a témában. A műhelymunka ösztönzésképpen innen idézünk néhány vitaindító gondolatot.

„A gyermekvédelmi rendszerben foglalkoztatott szakemberek együttműködésre vannak ítélve. Egyikük sem tudja végezni a munkáját a másiktól kapott információk nélkül.

A korábbi gyámi-gondozói tanácsadói munkakörrel szemben a gyermekvédelmi gyám – még ha egyes gyámi feladatok ellátására a nevelőszülőt ki is rendeli a gyámhatóság – a gyermek gondozója mellett a legfontosabb személy a gyermek életében. A szakma szereplőinek meg kell tanulnia a feladatok, kompetenciák újraosztását. A szülői jogok ebben a helyzetben úgy osztódnak el, hogy a gondozás, nevelés a nevelőszülőt, a törvényes képviselőt és vagyonkezelés joga a gyermekvédelmi gyámot illeti. Nem tudnak egymás nélkül eredményesen dolgozni, s ebben nem lehet alá-fölérendeltségi viszonyt teremteni.

Ezt a logikát követve a nevelőszülő segítője és szakmai ellenőrzését ellátó „felettese” a Működtető, amely szervezet képviselőjében a nevelőszülői tanácsadó jár el, a munkáltatói jogokat viszont a Működtető szervezet vezetője gyakorolja. A gyermekvédelmi gyám tekintetében a törvényességi ellenőrzést a gyámhatóság látja el, de a gyám munkáltatója a területi gyermekvédelmi szakszolgálat igazgatója.”

Az együttműködés szintén az **egyéni gondozási-nevelési terv** mentén strukturálható és tölthető ki jól körülhatárolt és egyértelmű feladatokkal, felelősökkel, valamint végrehajtókkal.

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

„A fenti szakemberek együttműködése kristályosodik ki a gyermek egyéni gondozási nevelési tervének elkészítésében, ezt együtt kell elkészíteniük.

A 15/1998. NM rend. 100. § (2) bekezdése értelmében a nevelőszülői tanácsadó feladata különösen a nevelőszülőnél elhelyezett gondozott gyermek egyéni gondozási nevelési tervének - a 84. § szerinti - a nevelőszülővel közösen történő elkészítése, vagyis a nevelőszülői tanácsadó felelős a terv készítéséért és aktualizálásáért. Annak érdekében, hogy mindez megtörténjen, ő kell, hogy koordinálja a szakemberek egy időben egy helyen történő megjelenését, munkáját.

A feladatok együttes megtervezése, a hozzá rendelt határidők és felelősök rögzítése optimális helyzetet teremt ahhoz, hogy a gyermekkel kapcsolatos valamennyi információ együtt legyen, egy helyen, s mindezek birtokában valódi teamként tudják a munkamegosztás elveit rögzíteni. Kíváncsok, hogy az egyéni gondozási nevelési terv elkészítésébe a vér szerinti szülőket és – ha a gyermek kora, személyiségállapota, ítélőképessége lehetővé teszi – a gyermeket is bevonják. Ez gyakorlatilag egy tervezési értekezlet, egy tervezési team, amelynek az eddigi gyakorlattól eltérően még nagyobb, hangsúlyosabb szerepet kell kapnia, erre jó lehetőséget ad az új szereplő, a gyermekvédelmi gyám belépése.

Az egyéni gondozási nevelési tervben foglaltak megvalósulásának értékelése, valamint, ha szükséges, a terv módosítása, aktualizálása ennek a tudatos tervezési folyamatnak a része, amire a félévenkénti beszámoló kötelezettség teljesítése rendszeresen alkalmat teremt, de szükség szerint időközben is el kell végezni a módosításokat. Ennek felelőssége is a nevelőszülői tanácsadót terheli.

Az egyéni gondozási nevelési terv elkészítésének és megvalósításának tekintetében kritikus pont lehet, ha

- a tervkészítés nem team-munkában történik;
- a tervkészítés időpontjában – a szakemberek mulasztásának következtében – nem áll rendelkezésre elegendő pontos információ (ilyen esetben az információk beszerzése, pontosítása is feladat lehet határidővel, konkrét felelős megjelölésével);
- a feladatok meghatározásánál szinte automatikusan a nevelőszülő kerül mindenütt nevesítésre;
- ha a dokumentum „papíron” marad, azt nem aktualizálják, nem értékelik újra a tennivalókat.

Az egyéni gondozási nevelési terv készítésénél a jogszabály nem nevesít egyetlen felelőst, mindhárom szakember egymás mellett van felsorolva. A 15/1998. NM rend. 84.§ (2) bekezdése szerint az egyéni gondozási-nevelési tervet a nevelőszülőnél elhelyezett gyermek esetén a gyermek nevelőszülője, a nevelőszülői tanácsadó és a gyermekvédelmi gyám készíti el. A nevelőszülői tanácsadó különös szerepe, felelőssége ebben a feladat elvégzésének koordinálására terjed ki.

A gyermek érdekében végzett tervszerű munkavégzés azt kívánja, hogy az adatlap elkészítésére megfelelő időt és alkalmat kell szánni, mert ez a dokumentum rögzíti a munkamegosztás elveit, részleteit.”

Minden együttműködésnek alapja a feladat- és hatáskörök tisztázása. Az ajánlás a következők szerint határozza le elvi szinten a kompetenciákat

„Mindhárom szakember elsődleges feladata az, hogy tevékenységével biztosítsa, a szakellátásba beutalt gyermek hozzájutását azokhoz a szolgáltatásokhoz, amelyek az egészséges testi, lelki, értelmi és erkölcsi fejlődéshez nélkülözhetetlenek. Céljuk azonos kell, hogy legyen: a gyermek legteljesebb boldogulása. Együttműködésükön, egymás iránti szakmai tiszteletükön is múlik, hogy ezt majd milyen eredménnyel tudják szolgálni.

A nevelőszülői tanácsadó - a működtető képviselőjeként - a nevelőszülő számára biztosítja a szakmai bázist, amely által a nevelőszülő a gyermek megfelelő gondozását, nevelését végezni tudja. A nevelőszülői tanácsadó folyamatosan segíti a nevelőszülőt tevékenysége végzésében, szakmai személyisége fejlődésében.

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

A nevelőszülő a gyermek gondozója, nevelője, számára teljes körű ellátást nyújt és megteremti azt a környezetet, azt az érzelmi biztonságot, ami a gyermek egészséges személyiségfejlődéséhez nélkülözhetetlen.

A gyermekvédelmi gyám képviseli a gyermek érdekeit személyi és vagyoni ügyeiben.”

Az ajánlás értelemszerűen a kölcsönös támogatást feltételezi. Számol azonban a diszfunkcionalitás lehetőségével is. Ennek megelőzése és kezelése érdekében dolgoz ki egy rövid ugyanakkor hatékony eljárásrendet. Ennek különösen a bántalmazási esetek felismerése és kezelése területén van jelentősége.

„Alapelv: nemcsak a diszfunkcionalitás észlelése, hanem érzése esetén is, a nevelőszülőnek, nevelőszülői tanácsadónak és a gyermekvédelmi gyámnak intézkedéseket kell tennie.

Megérzés esetén azon mozzanatok tényszerűsítése elengedhetetlen, amelyek, a megérzést alátámasztják vagy cáfolják.

Az intézkedések és visszajelzések határideje szorosan illeszkedjen az adott probléma jellegéhez, oly módon, hogy diszfunkcionalitás esetén a gyermek megfelelő ellátása illetve nevelése, ne szenvedjen indokolatlan késedelmet.

Diszfunkcionalításra utaló jelek észlelése esetén, eltérő a nevelőszülői tanácsadó, a gyermekvédelmi gyám és adott esetben a nevelőszülő feladata.

A nevelőszülői tanácsadó feladatai:

- Bántalmazásra utaló jelek esetén, a gyám és közvetlen munkahelyi vezető tájékoztatása, ezzel párhuzamosan, a jelek alapjául szolgáló tények egyértelműsítése az erre szolgáló protokoll szerint
- Ellátási és nevelési jellegű esetekben a tények egyértelműsítését követően (amennyiben nem sikerült megoldást találni, vagy olyan jellegű) a közvetlen munkahelyi vezető és a gyám értesítése.
- A gyermekvédelmi gyám jelzése alapján a szükséges intézkedések megtétele (a közvetlen munkahelyi vezető előzetes tájékoztatását követően), és ezek eredményéről a gyermekvédelmi gyám értesítése.
- Gyermekvédelmi gyámi intézkedés elmaradása esetén a gyermekvédelmi gyám megkeresése.
- A megkeresés eredménytelensége esetén a közvetlen munkahelyi felettes tájékoztatása,
- aki jelzéssel él a gyermekvédelmi gyámi tevékenység irányításáért felelős vezető felé.
- Ismételt eredménytelenség esetén a szakszolgálat vezetője, végső soron a gyámhivatal értesítése.

39

A nevelőszülő feladatai:

- Gyermekvédelmi gyámi intézkedés elmaradása esetén a gyermekvédelmi gyám megkeresése.
- A megkeresés eredménytelensége esetén a nevelőszülői tanácsadó,
- ezt követően a közvetlen munkahelyi felettes tájékoztatása,
- aki jelzéssel él a gyermekvédelmi gyámi tevékenység irányításáért felelős vezető felé.
- Ismételt eredménytelenség esetén a szakszolgálat vezetője,
- végső soron a gyámhivatal értesítése.

A gyermekvédelmi gyám feladatai:

- Egyértelmű bántalmazás esetén azonnali gondozási helyváltztatás, az erre szolgáló protokoll szerint, a nevelőszülői tanácsadó és a közvetlen munkahelyi felettes azonnali értesítése mellett
- Bántalmazásra utaló jelek esetén a nevelőszülői tanácsadó és a közvetlen

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

- munkahelyi felettes haladéktalan értesítése, a vonatkozó protokoll szabályainak betartása szerint.
- Ellátással kapcsolatos esetekben jelzés a diszfunkcionalitás pontos megjelölésével, a nevelőszülő és ezzel párhuzamosan a nevelőszülői tanácsadó felé.
- Nevelési kérdésekben jelzés a nevelőszülői tanácsadó felé
- Az intézkedések illetve visszajelzések elmaradása esetén (b), c), d) pontok) a közvetlen munkahelyi felettes értesítése
- A gyermekvédelmi gyámi tevékenység irányításáért felelős vezető tájékoztatja a nevelőszülői hálózat illetékes szakmai vezetőjét az elmaradt intézkedésről/visszajelzésről
- Az ily módon történő jelzés eredménytelensége esetén, a gyermekvédelmi gyámi tevékenység irányításáért felelős vezető értesíti a nevelőszülői hálózat/intézmény vezetőjét, végső soron a gyámhivatalt.” (Módszertani ajánlás, 2015)

6. Együttműködés, vér szerinti szülőkkel való kapcsolattartás segítése érdekében

Kapcsolattartás és hazagondozás elősegítése

„A két tevékenység elkülöníthető oly módon, hogy az egyik az eszköz, a másik a cél, vagy oly módon, hogy mindkettő önálló cél, tekintettel arra, hogy vannak olyan nevelésbe vételi körülmények, amelyek nem változtathatóak meg. (Pontosabban kicsi a valószínűsége a változásnak.) A hazagondozási adatok a nevelőszülői elhelyezések tekintetében arra engednek következtetni, hogy vagy a nevelőszülő családok nem érdekeltek a hazagondozásban vagy a vérszerinti családok nem alkalmasak, nem képesek, nem érdekeltek ebben. Természetesen ez egy sarkított megközelítés, realistább megközelítés, hogy van olyan vérszerinti család, ahol a feltételek nem alkalmasak stb., és van olyan nevelőszülői család, amely motiválást igényel.

A hazagondozás, vagy kapcsolattartás elősegítésére irányuló folyamat fontos tényezője az említett szereplőkön kívül a gondozási hely működtetője, aki a nevelőszülők irányában leghatékonyabban képes a szükséges motiválást eszközölni a nevelőszülők emocionális indíttatásai korrigálására.

- a) Az együttműködés megalapozását és fenntartását szolgálja a szakszolgálat, gondozási hely működtetőjének és az alapellátás vezetőinek évi rendszerességgű találkozója közös értekezlet és az egyes alapellátási intézmények szakellátás részéről történő (és/vagy fordítva) felkeresése. Jegyzékváltással, legyen az papír alapú vagy elektronikus, a hazagondozás felelősei mérsékelt eredményeket tudnak elérni.
- b) Célszerű, ha az esetmenedzser a gondozási hely kötelező felkeresésének a gyámmal és a nevelőszülői tanácsadóval, szakmai vezetővel közösen tesz eleget, egy közlekedési eszközt igénybe véve. Ez feltételezi a már korábbi személyes kapcsolatfelvételt, információcserét (elhelyezési értekezleten, tárgyaláson). Ellenkező irányban, a vérszerinti család felkeresésében ugyanígy. A vérszerinti család felkereséséből, lakókörnyezetében történő megismeréséből nem hagyható ki a gondozási hely, jóllehet ez nem feladata, és esetlegesen hatásköri vitákat is eredményezhet a gyámmal.
- c) Gondoskodni szükséges, amennyiben kizáró okok nincsenek, a gondozási hely vérszerinti család általi megismeréséről, különösen akkor, ha az a kapcsolattartás helyszínéként nem szabályozott. Az alapellátás és a gondozási hely gondoskodik a szülő közös elkíséréséről, adott esetben utaztatásáról.
- d) A család körülmények által differenciált bevonása a gyermek nevelésébe. Minden döntésbe nem vonható be a család, de rendszeres és intenzív kapcsolat esetén a jogszabály által megkövetelt esetek köre tágra értelmezhető és használható. A döntéseken túl a gondozási-nevelési folyamatba is bevonható a kap-

csolattartások vagy közös programok alkalmával. Hatással lehet a szülő gyermekkel kapcsolatos felelősségének, másrészt a szülői kompetenciáknak a kialakítására vagy fejlesztésére.

- e) A hazagondozás hatékony eszköze a gyermek és család lényeges életeseményeiről történő folyamatos (nem csak féléves/éves felülvizsgálathoz kötött) kölcsönös tájékoztatás.
- f) A gondozási hely és az alapellátás gondoskodik olyan programokról, ahol a gyermek és vérszerinti családja hosszabb időt eltölthet együtt.
- g) Az alapellátás lehetőség szerint biztosítson helyszínt és felügyeletet a kapcsolattartásoknak, akár hétvégén is.”

(Bogács, 2018: 9-13)

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Irodalom

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról 3.§ (5) bek. e pont

BÁLÓ Ottília – SZILVÁSI Léna – VIDA Zsuzsanna (2015): *A nevelőszülői ellátás fejlesztése*. In: Rácz Andrea (szerk.): *A gyermekvédelem megújulási alternatívái 207-237*. Rubeus Egyesület. Letölthető: http://rubeus.hu/wp-content/uploads/2015/08/gyermekek_es_ifjusagvedelmi_tanulmanyok_otodik_kotet.pdf

BEISSER, A. (1970): *The Paradoxical Theory of Change*. In: Fagan, J. and Shepherd, I.L., Eds., *Gestalt Therapy Now*, Harper & Row, New York, 77-80.

BERENTÉS Éva (2012): *Az érett személyiség*. Pro Personal Kiadó.

BETTELHEIM, B. (2003): *Az elég jó szülő*. Cartaphilus Kiadó.

BLOCK, P. (2005): *Makulátlan tanácsadás*. HVG Könyvek.

BODONYI Edit - BUSI Etelka - HEGEDŰS Judit - MAGYAR Erzsébet - VIZELY Ágnes (2006): *Család, Gyermek, Társadalom*. Bölcsész Konzorcium.

BOGÁCS Ernő (2018): *Gyermekevédelmi szakellátás és gyermekevédelmi alapellátás együttműködésének lehetőségei*. In: Szülői kompetenciafejlesztést célzó modellprogramok a gyermekevédelmi szolgáltatások tárházában (szerk.) Rácz Andrea. Rubeus Egyesület.

Business Coach (2020): Johari ablak. Elérhető: <http://businesscoach.hu/johari/>

CAMBRIDGE DICTIONARY (2020). Elérhető: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/workshop>

COLLINS DICTIONARY (2020). Elérhető: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/workshop>

DePAULO, B (2015): *How We Live Now*. Atria Books.

FILÓ Erika – KATONÁNÉ Pehr Erika (2015): *Gyermekevédelmi jogok, szülői felelősség és gyermekevédelem*. HVG – ORAC.

FÜLÖPNÉ dr. Erdő Mária – FEHÉR Ágota – TÓTH József – VIDA Zsuzsanna (szerk.) (2014): *Befogadó szülőket segítő szakemberek képzése és továbbképzése*. Hallgatói Tananyag. Szent István Társulat.

GOLDENBERG, H. – GOLDENBERG, I. (2008): *Áttekintés a családról I.*, Animula.

GYULAVÁRI Tamás - HUBERT József (2014): *A hatásosság és hatékonyság fogalmainak értelmezése online vs. offline kampányok keretében*. In: Marketing megújulás: Marketing Oktatók Klubja 20. Konferenciája. SZTE GTK, Szeged, pp. 1-10.

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Szociális és Gyermekevédelmi Főigazgatóság

Székhely: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Postacím: 1132 Budapest, Visegrádi utca 49.
Honlap: www.szgyf.gov.hu

HERSEY, P. (1997): *A helyzetorientált vezető*. Műszaki Könyvkiadó – McMillan & Baneth

HEWSTONE, M. - STROEBE, W. - Klaus JONAS, K. (2012): *An Introduction to Social Psychology*. BPS Blackwell.

HÍRES Norbert (2020): Johari-ablak – Önismereti modell és teszt. Elérhető: <https://norberthires.com/johari-ablak/>

KELLŐ Éva (2014): *Coaching alapok és irányzatok*. Akadémiai Kiadó.

Mind Tools Content Team (2018): *Planning a Workshop*. Letölthető: <https://www.mindtools.com/pages/article/PlanningAWorkshop.htm>

Módszertani ajánlás a gyermekvédelmi gyámság bevezetésével kapcsolatos feladatok és kompetenciák megosztásáról a nevelőszülő, nevelőszülői tanácsadó és a gyermekvédelmi gyám, mint szakmai szereplők vonatkozásában. Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, Budapest 2015.

NÁBRÁDI András - PETŐ Károly (2009): *Különböző szintű hatékonysági mutatók*. In: Tartamkísérletek a mezőgazdaság szolgálatában. Debreceni Egyetem Kutató Központja, Debrecen, pp. 1-21.

NevelőAnyu (2019): *Mit is jelent nevelőszülőnek lenni?* In: Nevelőanyu Blog. Letölthető: https://neveloanyu.blog.hu/2019/01/17/minden_jo_ha_jo_a_vege_485

PÁKH Éva (2011): *Más gyereket nevelném, avagy miért akarok nevelőszülő lenni?* In: Család, Gyermek, Ifjúság. Letölthető: <http://www.csagyi.hu/hirek/item/183-mas-gyereket-nevelnem-avagy-miert-akarok-neveloszulo-lenni?>

PERLS, F. (2004): *A Gestalt-terápia alapvetése. Terápia testközelből*. Ursus Libris.

VOGELAUER, W. (2008): *Coaching a gyakorlatban*. Beehive Consulting, Human Telex Consulting.

WAIDA, M. (2019) : *20 Impactful Workshop Event Ideas*. In: The Blizzabo Blog. <https://blog.bizzabo.com/workshop-event-ideas>

ZEUS, P. - SKIFFINGTON, S. (2000): *The Complete Guide to Coaching at Work*. McGraw Hill Professional.